

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

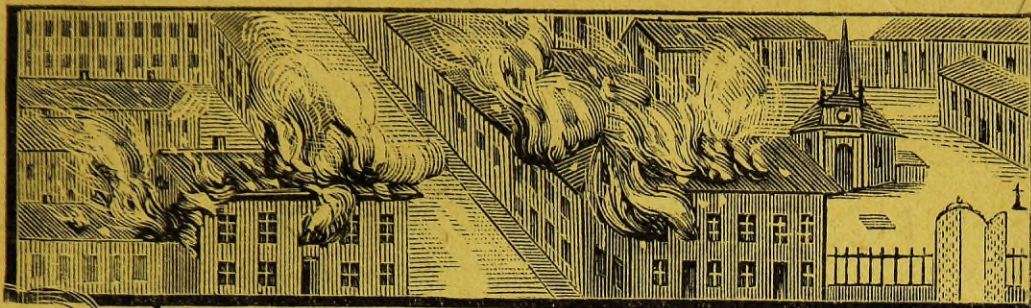
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

KÄRNÄ.

E. WESTERBERG. XA

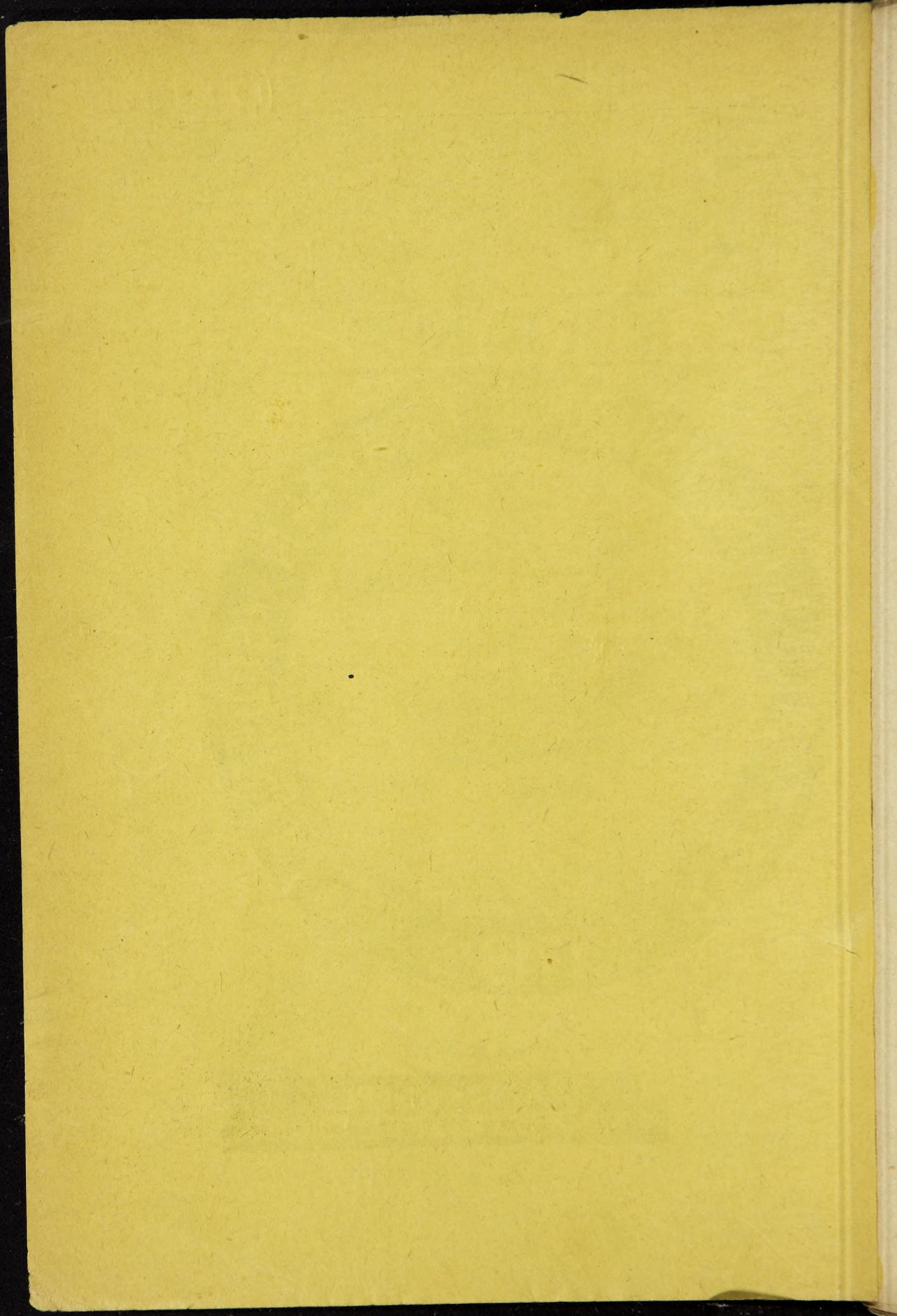
**AF
I. O. ÅBERG.**

**STOCKHOLM.
F. C. ASKERBERGS FÖRLAG.**

Pris: 75 öre.

1887

KARNA.

ROMANTISERAD SKILDNING

FRÅN

RYSSARNES HÄRJNINGAR I TRAKTEN AF
SÖDERTELJE 1719.

AF

J. O. ÅBERG.

STOCKHOLM.
F. C. ASKERBERGS FÖRLAG.

STOCKHOLM
ASSOCIATIONS-BOKTRYCKERIET
1887.

1.

Stormen upprörde Östersjöns yta och slungade vågorna med ohejdad fart mot den långsträckta och smala Askö, belägen i nordvest från Landsort, samt mot Toröns hvassa stränder. Dessa tvenne öar bröto till en del våldsamheten hos den söder ifrån framvältande ofantliga vattenmassan, och gjorde den något lugnare inne på Svärdsfjärden.

Det var också med yttersta möda som den lilla farkost, hvilken för spända segel ilade emot Horns udde, sydligaste spetsen af Mörkön, kunnat undgå att mellan Landsort och Torö sänkas i djupet af de tunga vattenmassorna. Båtens besättning, som bestod af två man, en hvithårig gubbe och en yngling, vid pass tjugu år gammal, bar också till sitt yttre tydliga spår af att seglatsen varit långt ifrån angenäm.

— En lycka för oss har varit, att båtens rigg och segel äro så starka, utbrast fader Tomas och vred saltvattnet ur de hvita hårlockarne. Den gamla riggen och de gamla seglen hade otvifvelaktigt gått öfver bord.

— Och dragit oss med i djupet, ifylde gubbens sonson Åke när den gamle djupt drog efter andan.

— Troligtvis, ljöd gubbens svar. Derefter försjönk han i en djup tystnad, hvarunder han oafbrutet

hade sina blickar fästade på de omgifvande holmarne och skären. Slutligen frampustade han, under det en djup suck höjde hans bröst: då jag för några dagar sedan var på Landsort hos bror min, hörde jag honom berätta, att ryska galärer varit synliga ett stycke ut till sjös.

— Ryska galärer, eftersade Åke. Är det möjligt?

— Ja, så sade åtminstone Nils, och han är lots, som du vet.

Åke sänkte hufvudet under några minuter. Saltvattnet stänkte honom tätt och ofta upp på ansigtet, men han var så försjunken i sina tankar, att han ej tog något intryck deraf. Efter en stund undslapp dock en tung suck hans bröst.

Gubben Thomas hörde den sucken och ett egenomligt leende krusade hans läppar då han sporde:

— Den sucken gick bestämdt till Horns udde. Eller hur?

En flammande rodnad betäckte för några minuter Åkes kinder. Han sansade sig likväl snart och svarade:

— Ni har rätt, farfar, den gick till Karna.

— Trodde väl det, inföll gubben småmysande. Nå ja, flickan är bra, fastän hon är fattig. Du får visserligen allt hvad jag eger och har då jag en gång lägger näsan i vädret, men är det så, att ni tycka om hvarandra, och jag tycker mig ha märkt det, så låt gå. En god hustru uppväger många tusen daler på kistbotten. När yppade ni er för hvarandra?

— I förgår.

— Jag hör på din röst, att du inte är riktigt glad, inföll Tomas. Har du redan ångrat dig, eller är inte Karna...

— Nej, nej, afbröt Åke med något het stämma, det är något annat som trycker både mig och Karna.

— Nå, så ut med det, då! För mig måtte du väl ej behöfva ha några hemligheter.

— Åke funderade en stund. Derpå svarade han:

— Som ni vet, farfar, är Karnas mor en högfärdig qvinna. I sin ungdom tjenade hon i bättre hus, och ni känner ryktet, att hennes man, Peter, som för ett år sedan drunknade utanför Landsort, inte var Karnas far. Och det kan man då se på henne, tycker jag.

— Det der vet jag nog, inföll Tomas otåligt. Men var det inte något annat du hade på hjertat?

— Jo, visst är det så, farfar, svarade Åke, under det en mörk sky drog öfver hans ansigte. Inspektorn på Tullgarn har begärt Karna till hustru och hennes mor har gifvit sitt samtycke dertill.

— Gubben Tomas, ansigte hade förut varit temligen lugnt, men vid afhörandet af Åkes förklaring utvisade det den högsta vrede.

— Den skurken, utropade han och vred i häftigheten om rorkulten så mycket, att båten nära nog gjort en öfverhalning. Han skall aldrig ega Karna.

— Säger ni det, farfar, utbrast Åke, under det hoppet lyste i hans ögon.

— Ja, det säger jag. Jag har fått kännedom om allt för många af hans knep, för att låta honom undslippa helskinnad.

— Hvad är det för knep?

— Tygla din nyfikenhet så länge. I en framtid ska du nog få lära känna dem.

Den lilla farkosten passerade raskt Horns udde, der en liten rödmålad stuga på östra kusten ådrog sig Åkes hela uppmärksamhet. Såg han ej svall af rika ljusa lockar utanför den låga dörren, märkte han ej ett par qvinnoarmar, som långtande sträcktes emot

honom, och nåddes ej hans öron af denna hviskning från en ung flickas svällande läppar:

— Kommer du ej snart till mig?

— Åke drömde vaken, ty hur han än ansträngde sina blickar, kunde han ej se något lefvande väsen utanför dörren, och hur mycket han än spände örhinnorna nådde de kära orden ej hans öron. Suckande återtog han sin plats i förstäfven och yttrade ej ett enda ord under den återstående färden fram till Tokvik, beläget på östra kusten af Mörkö, ej långt norr om Horns udde.

2.

Den Sveriges storhetstid, som egentligen började med Gustaf II Adolf, slutade med Karl XII:s död vid Fredrikshald d. 30 nov. 1718. Under hela denna tid, då år och krig nära nog följdes åt, var Sverige så godt som den bestämmande viljan i Europa och dess rykte trängde äfven utom denna verldsdel's gränser. Men hvad »snömajestätet» och hans fältherrar, hvad den tionde och elfte Karl uträttat för Sveriges sjelfständighet och ära, det ref den tolfte Karl ned genom sin nära nog dårhusmessiga envishet. Vål voro hans första krigsår i visst hänseende mera lysande än hans företrädares genom det sagolika i hans och hans krigares bragder, men efter nederlaget vid Pultava var det som om den nyckfulla krigsgudinnan med ens tröttnat med att beskydda de svenska vapnen. Den kække Magnus Stenbock tvang henne dock att skänka sig de två lysande, men också sista segrarne under detta skede, nemligen vid Helsingborg och Gadebusch.

Så kom äntligen, efter många års bortvaro från det i nöd försjunkna fosterlandet, Karl XII åter till detsamma. Den 23 december 1715 landsteg han vid Kempinge, en by i Rengs socken och Malmöhus län, straxt vester om Trelleborg. Många trodde nu att han, efter de sednaste årens motgångar, skulle lemna krigets ovissa bana, men dessa kände ej rätt Karl XII:s envisa natur. Hvad som gått förlorade af de fordna landvinningarne, skulle ersättas på annat håll, så var hans föresats. Han vände sig därför mot Norige, emedan det låg närmast och dessutom vore lättast att eröfra. Dessutom menade han, att detta land genom sina gränser mera tillhörde Sverige än Danmark.

Hvilken oerhörd spenstighet utvecklade ej det svenska folket under dessa tider! Landet var utarmadt; största delen af den vapenföra befolkningen hade antingen stupat i främmande land eller bortförts såsom krigsfångar till Sibiriens ödemarker och Rysslands stepper; hunger och brist grasserade i alla landsändar; till att sköta den nära nog i lägervall befintliga jorden funnos hvarken armar eller dragare, men ändock fick tolfte Karl på sitt bud en krigsduglig här att föra mot Norige. Han kunde snart sagdt stampa legioner ur jorden. Och hvarför?

De fordna bragdrika krigsåren hade gjort svenskarne till en nation under vapen. Dess en gång vunna ära gjorde att befolkningen med stolthet gaf det sista den egde för att bevara densamma. Karl XII:s hjältenamn kom alla att glömma framfarna bittra sorger, och då han nu sjelf stod i sitt land, lika modig och förtröstansfull efter nederlagen, då blygdes alla, att ej följa honom. En entusiastisk ryckning genomför så att säga hela nationen, och den var fullt

och fast öfvertygad om, att den ännu en gång med sin hjeltekonung i spetsen skulle kunna slå verlden med häpnad.

Men, Karl XII föll, om det var för en lönmördares eller en fiendtlig kula, är ännu omtvistadt, och med hans fall sjönk äfven svenskarnes mod hastigt från sin höjdpunkt.

Stridigheterna och tvisterna vid ombytet af regent lockade Sveriges förut slagna grannar att öppet uppträda och innan någon visste ordet af stod det fordom så mäktiga riket nära nog på branten af sin undergång.

Det var isynnerhet Ryssland, der Peter den Store ännu herrskade, som ville hämnas alla de nederlag Karl XII tillfogat det. Och denna hämnd blef förfärlig. Uppretad deraf, att Sverige sökte fred med Hannover och förbund med England, sände Peter en väldig flotta, bestående af 28 örlogsskepp och 140 galärer, ombord på hvilken mellan trettio- och fyrtiotusen krigare och sjömän befunno sig, att härja de svenska kusterna.

I början af juli månad 1719 syntes hela mordbrännarflottan på Ålands haf. Här delade den sig. Den minsta afdelningen under amiral Lascys anförande vände sig mot norr; den största, anförd af furst Galitzin, gick söderut. Och öfverallt, hvar ryssarne landstego, utbredde de med eld, mord och svärd, ängslan bland befolkningen. Alla, som kunde fly undan, gáfvo sig ej tid att stanna qvar. På några ställen samlades skärgårdens och kustens befolkning under anförande af behjertade män och gjorde oftast ett lyckligt motstånd. Flere af kung Karls ryktbara krigare, de så kallade karolinerne, uppmanade både med ord och handling till kraftigt sjelfförsvaret och vunno mången-

städes gehör. Under Galitzin, som var öfverbefälhafvare, kommenderade amiralerna Apraxin och Golofzin.

3.

Vid inloppet till Hålsfjärden, söder om Trosa, ligger en mindre ö, benämnd Fogelö. Inemot midnatt, när den korta skymning, som skall föreställa den nordiska sommarnatten, varar omkring en timme, närmade sig ett större örlogsfartyg inloppet till den nämnda fjärden och kastade ankar. Söder om denna örlogsmän skönjdes bland öarne och skären en mängd, dels galärer, dels större och mindre örlogsfartyg, kryssande fram och åter.

Så snart det först nämnda örlogsfartyget fått ankaret i botten, utsattes en med fyra roddare bemannad slup, i hvilken två ryska officerare innehade akterplatsen. Slupen styrde rakt på Fogelö, dit den snart anlände.

— Vi måtte väl aldrig blifva utsatta för något försåt, inföll den yngre officeren sedan landstigningen väl gått för sig. Jag har dock mina vapen i ordning.

— Jag också, inföll den äldre och lade handen på ett par rikt arbetade pistoler, som stucko fram ur bältet. Dock, fortfor han, under det han med långsamma steg vandrade uppåt den lilla ön, det skulle ej tjena mycket till att anordna ett försåt mot oss, då vi hafva hela flottan bakom oss. Dessutom skall nog karlen heldre se på de rubler han kommer att förtjena, om han ordentligt visar oss vägen, än att

fara med svek. Men, fortfor han och såg sig misstänksamt omkring, detta måtte väl vara Fogelö?

— Ja, inföll hans följeslagare, jag är alldeles säker derpå. Men, men . . .

— Säg eder mening rent ut, herr kapten. Här kan ni tala fritt.

— Nå, då vill jag vara så nyfiken att fråga hur ni, herr amiral, kunnat komma till tals med den der svensken. Han såg misstänksam ut.

Amiralen, som icke var någon annan än Golofzin sjelf, svarade:

— I förgår natt kom han ut till mitt fartyg och erhöll företräde under uppgifvande, att det var en vigtig sak han hade att afhandla med mig. Och det är i sanning en högst vigtig sak, fortfor han mera för sig sjelf. Om han kraftigt fullgör hvad . . .

— Förlåt att jag afbryter, inföll här kapten Dorukoff, men vore det ej skäl att se hvart den der båten, som närmar sig från fastlandet, styr kosan?

— Båten! Hvilken båt? Jaså, den der! Jo, kapten, det är kanske den väntade.

Så var också förhållandet. Den lilla farkosten, som framdrefs af kraftiga årslag, hade snart hunnit den punkt, der de båda ryska officerarne stodo. Den hade knappt hunnit stöta emot de små strandstenarne, förrän en mörkhyad jättestor karl sprang ur den, slet af sig mössan och närmade sig bugande amiral Golofzin.

— Ni har således hållit ord, utbrast denne, under det ett tvetydigt leende spelade kring hans läppar.

— Som ni ser, herr amiral, svarade den mörkhyade utan att se ryssen i ansigtet.

— Nåväl, låtom oss då taga plats här, sade Golofzin och pekade på några i närheten liggande

stenar, tjenliga till sittplatser. Men, hvarför sätter ni er ej, fortfor han när den mörkhyade fortfarande blef stående.

Denne svarade endast med att kasta en menande blick på kapten Dorukoff.

— Oroa er icke öfver hans närvaro, inföll amiralen, som mer än väl förstod blicken. Han är min förtrogne och skall ingenting yppa. Ni kan tala fritt och otvunget.

Den brynhyade teg en stund och öfverlade med sig sjelf hvad han under dessa både för honom och andra så ödesdiga minuter skulle säga. Slutligen blef han öfverens med sig sjelf, upplyfte det mot bröstet nedsänkta hufvudet och sade, i det han stadigt blickade amiral Golofzin i ögonen:

— Jag går in på att lotsa eder fram till Telge . . . mot . . . den öfverenskomna summan, fem hundra rubler.

Det föll sig temligen svårt för förrädaren att uppgifva priset för sin nedrighet. Också syntes i kapten Dorukoffs blickar ett strängt ogillande, på samma gång hans läppar föraktligt krökte sig.

— Fem hundra rubler. Ja, det var just den öfverenskommelse vi gjorde i förgår, svarade amiral Golofzin. Ni har hållit edert ord då ni lofvade att komma hit i och för vidare uppgörelse och därför ser jag att jag kan lita på er. Skälet för edert handlingsätt bryr jag mig ej om att forska efter, det vare eder hemlighet. Men en annan sak måste jag veta. *När* kan ni lotsa oss fram.

Den mörkhyade förrädaren sänkte en stund hufvudet ned mot bröstet. Stack honom kanske i dessa ögonblick samvetets pil? Tänkte han kanske på att draga sig ur spelet och helt och hållet uppgifva den

farliga ställning han intagit? Nej, intet af detta. Hämnden glödde fortfarande i hans bröst och för att tillfredsställa den var han beredd att offra allt, heder och ära, ja till och med sitt lif. Då han slutligen märkte att amiralens otålighet med hvarje minut tilltog, upplyfte han hufvudet och sade:

— Jag måste först vidtaga mina försigtighetsmått, hvarför jag ej förr än om tre dagar kan vara eder till tjenst, herr amiral.

— Tre dagar, upprepade Golofzin betänksamt. Det är en lång tid att vänta.

Kapten Dorukoff inföll nu, under det han hånfullt betraktade den mörkhyade:

— Under det vi afvakta denna mans återkomst, hafva vi ju fullt upp att göra här i trakten.

Och då han uttalade dessa ord pekade han på de omgifvande öarne och holmarne. Samtidigt betraktade han också den mörkhyade för att se hvad verkan dessa hans ord skulle göra på honom. Men, denne satt lika stel och orörlig som tillförne. Icke en muskel rörde sig i hans stela och fränstötande ansigte. Heder, fosterland, allt var för honom främmande; endast hämnden talade sitt förfärliga språk. För den kunde han offra *allt*.

Sedan han en stund sutit försjunken i sina dystra betraktelser upplyfte han långsamt hufvudet, betraktade amiralen några minuter och sade derpå:

— Jag kan ej hinna på mindre tid.

Amiral Golofzin och kapten Dorukoff reste sig samtidigt. Den först nämnde sporde i afmått ton:

— Hvar får jag låta hemta eder?

— Här, på denna ö.

— Vid hvilken tid?

— I solnedgången.

— Och ni kommer säkert?

— Ja.

Amiralen och hans följeslagare aflägsnade sig med raska steg och snart var förrädaren ensam på Fogelö.

4.

Ett stycke afsides från Tullgarns slott, hvilket vid tiden för denna skildring egdes af ätten De la Gardie, låg den byggnad, i hvilken inspektoren Sten Bengtsson hade sin bostad. Det var en helt liten byggnad, rödmålad och med endast ett par fönster på långsidan, samt ett på den gafvel, som vette åt sjön.

Då Sten Bengtsson hemkom från sin utflykt till Fogelö var han, tvärt emot vanligheten dyster, och sluten. Hans uppförande mot godsets underhafvande hade allt ifrån hans första ankomst till platsen varit brutalt och pockande, hvadan han ej heller kunnat förskaffa sig en enda vän. Nu deremot var han raka motsatsen. Så, som han nu helsade de arbetare han mötte, hade han aldrig förr gjort. Arbetarne uttalade också sin stora förundran och hviskade sins emellan, att »spektoren» helt plötsligt måtte ha fått en skruf lös.

Den gamle torparen Peter sade därför till sin kamrat Anders, den han mötte straxt efter det han helsat på Sten Bengtsson:

— Det måtte aldrig stå rätt till med »spektoren», vet du.

— Hur så?

— Jo, han har blifvit så ovanligt höflig.

Anders lade ett finger på näsan såsom han var van, då han ville fundera på något viktigt. Efter en stund sade han:

— Undrar just hvar »spektoren» varit så länge.

— Har han varit borta?

— Ja.

— Det står aldrig rätt till med honom, mumlade Peter för sig sjelf. Han har bestämdt något mindre hederligt i görningen.

Anders hörde de sista orden och han skyndade sig att genast besvara dem sålunda:

— Det kan du allt ha rätt i. Om du ville som jag, så ska' vi spionera ut hvad det är som han rufvar på.

— Hur ska' det gå till?

— Följ du bara mig.

Omgifningen kring den lilla stugan var i högsta grad pittoresk. Den gafvel, som var vänd ifrån sjön, nära nog stöddes af högstammiga furor, mellan hvilka skrofliga och beväxta bergsknallar stucko fram.

Bakom en af dessa, belägen endast några alnar ifrån gafveln, gömde sig Peter och Anders. Härifrån kunde de obehindradt se in i stugan, och detta så mycket bättre, som det lilla fönstret stod på vid gafvel.

De behöfde ej vänta länge, förrän Sten Bengtsson blef synlig. Sedan han sett sig noga om i rummet, gick han fram till ena väggen och tog ned en vacker arbetad dubbelpistol, den han undersökte med den största noggrannhet.

— Hvad var det jag sade, hviskade Anders till Peter.

Denna besvarade frågan endast genom en stum hviskning.

Under tiden mumlade Sten Bengtsson för sig sjelf:

— Ändtligen, efter nära ett års väntan, skall jag få hämnd på dem, som obevekligt förkastade mig, då jag kom för att nära nog tigga dem om öfverseende. Ha! De veta ej, att jag på mödernet härstammar från Ryssland och alltså med fullt skäl kan anse det såsom mitt andra fädernesland. Den fagra godsegareflickan, som min far röfvade med sig hem, blef min mor. Jag känner hennes glöd i mina ådror. Aldrig glömmer jag hur hennes blickar ljungade då hon blef retad. Alla ryggade då tillbaka . . . Men, fortfor han och instack pistolen i det breda läderbältet, hvarför skall jag nu frammana hennes bild! Nej, bort till Telge för att vidtaga mina försigtighetsmått.

Sedan han derpå omsorgsfullt tillslutit fönstret, vid hvilket tillfälle Peter och Anders måste krypa tillhoppa för att ej bli upptäckta, skyndade han ut och tog vägen åt stallet till. Han utförde derifrån snart en af de lifligaste springarne, klappade det frustande djuret vänligt några slag på halsen, svingade sig derpå i sadeln och försvann derefter i ett moln af dam.

Stallet var så beläget, att spionerna mycket väl kunde se hvad som tilldrog sig der, utan att behöfva ömsa plats.

— Såg du åt hvilket håll han red? sporde Anders.

— Nej.

— Åt Telge till.

— Jaså. Men detta bara vara en förevändning, för att vilseleda dem, som möjligtvis kunde spionera på honom. Jag tror honom inte mer än nått och jemt.

— Inte jag heller. Om du vill som jag, så ska' vi inte lemna honom ur sigte.

— Topp! Det är jag med om, Här har du min hand.

— Och här är min.

Handslaget gafs med kraft och de båda förbundne skiljdes åt, för att på hvar sitt håll göra observationer.

5.

Redan år 1390, då hättebröderne med Stockholm såsom utgångspunkt gjorde sina förhärjande ströftåg i trakten kring Mälaren och på det så kallade Bonde-, eller Skadeberget vid Tillinge, straxt vester om Enköping nedhöggo en bondehär, som samlat sig till motstånd, var staden Södertelje (Taelghia, Taelga) af en viss betydenhet. Ofvan sagde år blef den, tillika med Nyköping och Westerås, uppbränd af de nämnda hättebröderna. De många betydande politiska möten, som hållits i Telge, hafva bidragit till att öka dess betydenhet, oaktadt dess föga afstånd från hufvudstaden.

Till stadens betydenhet i nyare tider har i hög grad bidragit den förbi densamma grädda kanalen, hvilken erhållit namnet »Södertelje kanal», och är 3,250 alnar lång. Redan under Engelbrekts tid påbörjades den, 1435, för att erhålla en sjöled mellan Östersjön och Mälaren. Frihetshjeltens stora mål, Sveriges befrielse från danska herraväldet, hindrade dock arbetets fortsättning. Under ledning af majoren Erik Nordvall upptogs arbetet 1807 och fortgick i

tolf år. Den 7 september (en lexicograf säger den 7 oktober) 1819 invigdes kanalen högtidligen af konung Karl XIV Johan.

Vid tiden för denna skildring var Arne Stensson borgmästare i Södertelje. Han vårdade sig mycket om stadens angelägenheter, hvarjemte han tillvunnit sig stadsbornas fulla förtroende.

Underrättelserna om den ryska mordbrännarflottans huserande i skärgården hade spridit sig hastigt, dels genom muntliga bud, och dels genom de brandsken, som nästan oafbrutet lyste öfver södra skärgården. Att stadsborna för den skull voro i en allt annat än behaglig spänning är naturligt.

Borgmästaren var outtröttlig i att förmana stadsborna till att iakttaga lugn, hvarjemte han ifrigt påskyndade deras beväpning, i händelse något ryskt anfall skulle företagas. Han lyckades också ingjuta ett sådant mod hos söderteljeborna, att både ung och gammal rustade sig allt hvad de kunde. På länge hade man ej sett så mycket vapen i den goda staden.

De, som egde båtar, och det var ganska många, utrustade äfven dem, och en liten båtflottilj undersökte natt och dag Hallsfjärden ända fram till Brandalsund. Några af de djerfvaste utsträckte sina ströftåg till och med till Pålsundet, hvilket skiljer Mörkön från fastlandet, och är beläget straxt norr om Tullgarn.

Den modige Åke, gamle Tomas' sonson, var sjelfskrifven bland dem, som ströfvade in i det sist nämnda sundet. Genom sitt glada humör höll han ständigt modet uppe hos de försagde.

Då Arne Stensson på eftermiddagen återkom från ett besök vid Pilkrog, der han förlagt en del af försvararne, mötte han Sten Bengtsson. Och fastän

han hyste en viss motvilja mot Tullgarnsinspektoren sporde han ändock med så vänlig ton han kunde antaga:

— Nöjsamt att se eder här. Hvad nytt söderifrån?

Sten Bengtsson, som ej väntat sig denna vänlighet, syntes några ögonblick förlägen. Denna känsla gick likväl snart öfver och han svarade med afmätt ton:

— Den ryska flottan har varit synlig bland de södra skären.

— Ja, det der vet jag, inföll borgmästaren. Har någon större landstigning ännu blifvit gjord?

— Detta är återigen en sak, som *jag* inte vet, svarade inspektoren.

— Gissar ni kanske ej till att någon sådan förehafves? Det borde kunna synas från edra trakter.

Och när Arne Stensson uttalade dessa två meningar, kom han att nästan omedvetet betrakta inspektoren skarpare än vanligt.

Denne, som märkte borgmästarens blickar, hade all möjlig möda att hålla sig lugn. Inom sig sjelf önskade han Arne Stensson och alla redliga fosterlandsvänner »dit pepparn växer». Han fann dock, att han ej, för att blottställa sig, kunde undvika att svara, hvadan han med antagen likgiltighet utbrast:

— Jag har ej haft tid att med uppmärksamhet följa den ryska flottans rörelser. Det kan väl hända, att något större företag är i görningen, men jag har inte hört fienden yppa något derom.

Och då inspektoren uttalade dessa sista ord, uppgaf han ett kort och hest skratt.

Arne Stensson såg fundersam ut. Hans mörk-

nande anlete ljusnade dock småningom och efter en stund yttrade han:

— Må de komma. Vi hafva lyckligtvis hunnit vidtaga sådana åtgärder, att det ej skall vara fienden lätt, att tränga fram genom de smala sunden. Och han fortfor, utan att märka det hån, som spelade kring Sten Bengtssons läppar. Både stadens befolkning och den omgifvande landsbygdens invånare hafva lifligt förbundet sig till, att med all makt skydda sina hem.

— Och ni blir troligtvis deras anförare, herr borgmästare? sporde Sten Bengtsson med afmätt ton.

— Både jag och andra, svarade Arne Stensson lifligt. Ännu lefva här i trakten några af salig kungens bussar, och de äro sannerligen ej att förakta när det gäller försvaret till lands. Till sjös hafva vi äfven käckä karlar, som väl känna farvattnet och hur det skall gå till för att lura en rysk galeja på grund. Jag vill bara påminna er om gamle Tomas och hans sonson Åke.

Vid ljudet af det sist uttalade namnet spratt inspektoren obehagligt till.

Den der pojken, som står i vägen för mina planer på Karna, skulle jag vilja vrida nacken af, tänkte han för sig sjelf. Men, fortfor han i sin tankegång, han är väl ändå inte så farlig, ty Karnas koketta mor gör allt för att spela dottren i mina händer. Under anfallet på staden kommer det kanske också att yppas något tillfälle att röja pojken ur vägen.

Högt besvarade han derefter borgmästarens ord sålunda:

— Det är särdeles lyckligt för eder, att ni har sådana utsigter att kunna skydda staden, om ett anfall skulle hota. Ni bör dock besinna, att fienden kan landsätta öfverlägsna stridskrafter och att en stor

del af våra verkliga stridskrafter äro sammandragna kring hufvudstaden i och för dess försvar. Men, fortfarande han med likgiltig stämma och piskade kragstöfveln med sitt ridspö, väl använda på de viktigaste punkterna torde dock försvaret kunna i någon mån göra nytta.

— Det är just meningen det, svarade borgmästaren, tillfredsstäld öfver att få en smula medhåll. Vid Pilkrog har jag en ansenlig styrka, ifall några galärer skulle försöka att tränga igenom Pålsundet och inte sämre bestämdt är det med försvaret vid Skanshälet, det kan jag lofva er. Och skulle det lyckas fienden att komma fram till Brandalsund, så . . . så . . .

Borgmästaren uttalade ej meningen, utan hviskade i stället på ett betecknade sätt.

— Så har ni der hufvudstyrkan, ifyllde i stället Sten Bengtsson.

— Ja, hvarför skulle jag neka dertill, då jag ej talar med en förrädare, svarade Arne Stensson raskt. Men hör nu bara på. Jag förnimmer tydligt att det är en del af våra frivilliga försvarare, som nalkas. Låtom oss rida några steg åt sidan, för att bättre kunna betrakta dem.

Sorlet, som förut hörts temligen svagt, tilltog allt mera i styrka och snart framskymtade vid en krökning af vägen en ansenlig trupp beväpnade karlar. I spetsen för truppen marscherade en gammal karolin, ärrig och krutstänkt. Han svängde oupphörligt den långa pampen i snabba hvirflar öfver de grå fladdrande hårtestarne, under det han både med ord och åtbörder uppmanade en medelstor pojke, att så mycket som möjligt dunka på sitt trumskinn. Då han redan på afstånd varseblef borgmästaren och inspektoren, som var känd äfven af stadsborna, gaf han pojken ett tecken att upphöra med trummandet. Sedan han der-

efter tagit sig en väldig klunk ur en butelj, antagligen för att skölja ned landsvägsdammet, tog han upp följande visa, den han sjelf författat, och i hvilken alla instämde med fulla halsar:

Ryssen är kommen med mord och med brand,
för att härja vårt fädernesland.

Emot honom vi tåga med glädje och mod,
och offra båd' lif och blod.

Moskovit, än' en gång få vi se om du tål
och kan stå emot svenskarnes stål.

Glöm ej Narva. På pelsen du fick, och ännu
kan en svensk stå mot ryssar sju.

Framåt för vårt land! Om vi stupa, vi då
ett namn som hjeltar i häfderna få.

Är du feg, då är bäst du blir hemma vid spis.
Ej vinner du hjeltens pris.

Då sången, om man så får kalla utförandet, var slut, hade den stridslystna truppen hunnit fram till borgmästaren och inspektoren, hvilka höllo stilla med sina hästar bland träden några alnar ifrån vägen. Sedan den gamle karolinen framdundrat ett »halt», som kom månet hjerta att hoppa till, gick han rakt fram till Arne Stensson, gjorde ett martialiskt ställningssteg och yttrade:

— Här ser ni, herr borgmästare, den styrka, som nyss på stadens torg edligt lofvade att till sista blodsdroppen försvara ställningen vid Pilkrog. Jag tågar nu dit för att utse de förmånligaste positionerna och öfva folket.

— Rätt så, gamle Klang, inföll borgmästaren. Du är just rätte mannen att kunna ingjuta salig kungens anda i folket. Det är berömvärdt af er gossar, att vilja försvara hembygden, fortfor han derefter och

vände sig till skaran: Låt nu se, att ni endast blindt lyda gamla Klang, ty han vet nog hur man skall skicka sig i krig.

Vid dessa sist uttalade ord rätade Klang ännu mera på sig och kastade en triumferande blick öfver den åt honom anförtrödda styrkan.

Med samma kraftfulla röst som han uttalat sitt »halt» framdundrade han derefter sitt:

»Framåt!»

Under hurrarop, som tycktes aldrig vilja taga slut, och med raska steg marscherade nu skaran mot Pilkrog, för att bilda en postering der. Och ehuru helt och hållet ovana vid krig kände sig likväl bönderne och drängarne trygga till mods emedan de hade den gamle, bepröfvade Klang till befälhafvare.

6.

På östra kusten af den långsmala Horns udde, också benämnd Mörkö horn eller Hornö udd, och således med utsigt ej blott öfver Himmersjö- och Svärdsfjärdarna, utan äfven öfver det vida hafvet söder om dem, var mor Gretas lilla rödmålade stuga belägen. Här bodde hon tillsammans med sin fagra dotter Karna, ett ständigt trätöfrö mellan traktens bonddrängar och fiskarpojkar. På lekstugorna hade också dansen ofta slutat på ett blodigt sätt, ty alla förmenade sig ega lika rätt till den fagra tärnan.

Slutligen började man dock hviska om, att Karna i hemlighet skaffat sig en hjertans kär och nyfikenheten blef på det högsta spänd. Litet hvar trodde man sig

ha funnit nåd inför mor Gretas vackra dotter. Ingen kom att tänka på den hurtige Åke, som ansågs vara nära nog qvinnohatare, och stor och rättmätig blef därför öfverraskningen, när de båda unga en söndag helt förtroligt vandrade åstad till Mörkö kyrka. De raska fiskarpojkarne fingo visserligen sina näsor förlängda, men som Åke ju tillhörde deras klass, låto de harmen mot honom fara, för att så mycket mera håna bondsönerna och bonddrängarna. Endast vördig prostens närvaro kunde hindra en blodig sammanstötning efter gudstjenstens slut.

Mor Greta var ej riktigt belåten med att Karna fäst sig vid Åke. Till en början låtsade hon klokt nog ingenting derom, men efter det hon en dag besökt Tullgarn var hon vid hemkomsten i skymningen helt och hållet förändrad.

Det första hon gjorde då hon kom inom stugdörren var att gräla på dottren därför att denne ej rengjort kokkärnen.

— Kors hvad ni säger, mor, utbrast den unga flickan och pekade på de blankskurade kärnen, jag tycker att de ä' så rena, som om mor sjelf skurat dem.

Mor Greta bet sig harmfult i läpparne och teg en stund. Då hon ånyo tänkte börja ett nytt trätoämne kom hon att kasta blickarne ut genom fönstret, och utropade, under det hon knöt händerna:

— Nu kommer den sakramenskade pojken igen. Att man aldrig kan bli af med honom!

Karna visste nog hvem det var fråga om, efter som hon just vid den tiden väntade Åke. Hon svarade därför ingenting, ej heller lyfte hon upp sina blickar.

Detta skenbara lugn förtröt mor Greta så att hon utropade:

— Jag har närmare tänkt öfver, att om du blefve gift med Åke, så skulle det ej bli något annat än elände af. Derfor har jag . . .

Mor Greta hann ej uttala meningen, förrän dörren öppnades och Åke visade sig på tröskeln. Innan han hunnit helsa, hade hans glada strålande blickar sökt Karnas. Men, vid åsynen af den unga flickans mulna uppsyn spratt han till och kom sig ej genast för, att fortsätta. Men, då han såg, att mor Greta allt jemt vände honom ryggen, liksom ville hon dermed visa, att hon ej var sinnad att taga emot honom, utbrast han förundrad:

— Hvad i all verlden står nu på? Kanske att jag kommer olämpligt?

— Ja, det gör du visst, det, inföll nu mor Greta med sin skarpaste röst. Du kan gerna vara borta för alltid.

Hittills hade Karna ej sagt ett enda ord. Modrens tvära beteende hade alldeles betagit henne målet. Men då hon nu förnam dessa sista hårda ord från hennes läppar, tog hennes unga friska kärlek tillfyllest ut sin rätt.

— Nej, nej, utropade hon och störtade upp så häftigt, att spinnrocken nära nog stjelpt öfver ända. Nej, nej! Du får inte gå ifrån mig.

Och med dessa ord sprang hon rakt i Åkes famn, virade sina armar kring hans hals och lutade sitt vackra hufvud mot hans bröst.

Mor Greta vände sig häftigt om. Det flammade till af vrede i hennes mörka ögon, men ändock kom hon sig ej för, att störa den onekligen vackra gruppen vid dörren. Slutligen gick hon dock fram, grep Karna häftigt i ena armen och försökte rycka henne ifrån Åke.

Men den unga flickan höll sig krampaktigt kvar hos den unge fiskaren.

— Hvadan detta? sporde nu Åke med en lindrigt darrande stämma. I går var ni ej sådan, mor?

— Släpp flickan, säger jag, skrek mor Greta, uppretad öfver motståndet. Hon är mycket för god åt dig. Släpp henne, pojke!

Karna lösgjorde sjelfmant sina armar från Åkes hals. Hennes barm arbetade våldsamt, och det hördes på hennes röst, att hela hennes inre var i uppror då hon sade:

— Jag är inte för god åt Åke. Det är alldeles tvärtom, mor.

— Nej, nu måste jag skratta, inföll mor Greta. Du, som kan göra ett så rikt och förmånligt parti, du . . .

— Hvem då med? afbröt Åke, både förundrad och orolig.

— Vill du nödvändigt veta det?

— Ja.

— Nåväl, sade mor Greta kallt, du ska' få veta det, och efter den betan hoppas jag, att du ej vidare sticker din näsa inom min dörr. Inspektoren på Tullgarn friade i går till Karna och jag gaf mitt samtycke.

Åke tog ett par steg tillbaka under det en dödlik blekhet utbredde sig öfver hans vackra anlete. Hans läppar rörde sig, men intet ljud kom öfver dem. Det var som om den häftiga förskräckelsen plötsligt förstummat hans tunga.

Ej så med Karna. Väl ryggade äfven hon i förstone tillbaka, men hemtade sig snart och utbrast, under det hon stadigt såg modren i ögonen:

— Jag har en gång gifvit Åke min tro, och den ryggar jag aldrig.

— Jaså, inföll mor Greta hånleende, du ryggar den aldrig, men jag ska' nog veta att tvinga dig. Din mor är du pliktig att lyda, så framt du vill, att det ska' gå dig väl både i denna och i en annan verld.

— Jag vet nog att det är barnens pligt att lyda sina föräldrar, svarade Karna med en ton af ödmjukhet, men, fortfor hon och upplyfte trotsigt det lilla hufvudet, då en moder eller fader vilja tvinga sitt barn att taga ett steg, som ska' göra det olyckligt, då är det också barnets pligt mot sig sjelft, att vägra och att . . .

— Hvem har plantat i dig denna lärdom, afbröt mor Greta och fattade Karna häftigt i armen.

— Prosten talade derom i sin predikan i söndags, svarade den unga flickan och såg modren stadigt i ögonen.

Mor Greta såg ut som om hon velat rifva ögonen ur prosten, om hon nu haft honom här. Hon kippade efter andan och kunde på en lång stund ej få ett enda ord öfver läpparne.

Under tiden hade i stället Åke fått målföret tillbaka.

— Ja, det är sannt hvad Karna säger, utbrast han. Äfven jag hörde det.

Mor Gretas tunghäfta försvann då hon förnam Åkes ord. Ilsken som hon var, grep hon till den långa brödspaden och hade ej den unge fiskarpojken så hastigt retirerat ut genom dörren som han gjorde, skulle han fått vapnet i hufvudet.

— Du fege stackare, skrek den vredgade mor Greta der hon fyllde hela dörröppningen och alltjemt hotade Åke med spaden, vågar du att komma hit en gång till, så slår jag in dina ögon med den här. Kom ihåg, att Karna inom en månad ska' heta *fru Bengtsson* och inte *madam*. Packa dig nu i väg!

Med dessa ord vände Greta åter in i stugan, hvars dörr hon omsorgsfullt riglade inifrån.

En god stund vandrade den så hastigt och snöpligt afspisade friaren omkring på den ofruktbara bergrygg, af hvilken det smala näset utgöres. Hela hans vackra dröm om kärlek och lycka hade med ens försvunnit. Raseri och svartsjuka mot inspektoren på Tullgarn, gjorde honom nästan från sina sinnen. Mer än en gång fattade han det beslutet, att smyga sig fram till herresätet, der lura på Sten Bengtsson och i löndom gifva honom dråpslaget. Men ju längre han vandrade omkring på bergryggen och ju mera han sargade sina fötter mot de hvassa stenarne, desto lugnare blef han. Slutligen hade hans uppbrusning lagt sig och då han återfick sin beherskning, tänkte han:

— Karna ska' nog bli mig trogen. Hon kan inte älska den der mörke Sten Bengtsson och aldrig ska' hon gå in på att blifva hans hustru.

Lugnad af denna tanke styrde han sina steg mot det lilla vid stranden af Tokviken belägna hemmet. Hans här ofvan skildrade besök i mor Gretas stuga hade egt rum ett par dagar före den i första kapitlet skildrade äfventyrliga seglatsen.

7.

I närheten af staden skiljde sig Sten Bengtsson från borgmästaren, hvilken, outtröttlig som han var, ej gaf sig någon ro, förrän han sett om alla de posteringar han utsatt i trakten. Inspektoren fortsatte emellertid ridten Jernagatan framåt och stannade slutligen sprin-

garen vid ett tvåvåningshus, beläget vid torget och i närheten af kyrkan, hvilken tros vara uppförd af S:t Ragnhild, Inge den yngres drottning, efter hvilken templet också bär sitt namn.

I detta hus bodde den rike köpmannen Helge Gunnarsson. Han var en mäktig dryg man, som till och med vågade bjuda Arne Stensson spetsen i vissa staden rörande frågor. Mellan dessa båda män rådde för den skull ej den bästa vänskap. Endast herr Arnes ställning inom samhället afhöll många gånger Helge Gunnarsson från att förgripa sig på honom.

Då första underrättelsen om den ryska mordbrännarflottans ankomst till södra skärgården inträffade i staden, hade Arne Stensson sammankallat stadens borgare till rådhuset, för att öfverlägga om hvad som borde göras i och för ett kraftigt försvar. Herr Arne hade talat så, som det anstår en varm fosterlandsvän. Hans ord ljödo klara och kraftiga och när han slutat belönades han med ihållande hurrarop. Endast en af de församlade »fäderna» teg. Det var Helge Gunnarsson. Då han nu såg, att han hade allas blickar fästade på sig, fann han, såsom den rikaste personen i staden, det rådligast, att taga till ordet.

Efter några allmänna sväfvande fraser började han att orda om det omöjliga i att tänka på ett försvar emot den betydliga öfvermakten. Han ville helst, att stadsborna, för att ej uppreta fienderna, skulle så godt som lägga armarne i kors och utan knot mottaga den tuktan, som moskoviten tillämnade dem. Men han hade knappt hunnit få sista ordet öfver läpparne, förrän ett sorl af ovilja hördes från de församlade. Ja, det gick till och med så långt, att ordet *förrädare* öppet utslungades mot Helge Gunnarsson.

Denne, som nu märkte att han gått för långt,

och att hans anseende skulle få en ännu svårare knäck, om han på samma sätt fortfor att torgföra sina åsikter, började återigen ett tal. Till en början sväfvade han ej så litet på målet, men ju längre han kom i sitt anförande, desto säkrare blef rösten. Han sade då, att han genom sitt föregående tal endast velat *pröfva* stadsbornas verkliga sinnelag och fosterlandskärlek, och att det aldrig varit hans allvarliga mening att afråda dem från att försvara sig.

Många trodde honom, men en del, och deribland borgmästaren, genomskådade nog Helge Gunnarssons dubbelhet. Då han slutligen med högburet hufvud och i den förmodan, att det lyckats honom slå blå dunster i borgrarnes ögon lemnade rådhuset, följdes han af ej så få misstroagna blickar.

De närmast följande dagarne fick han till sin stora grämelse och äfven förbittring höra det rykte, som utgått i staden, nemligen att han ej skulle hafva något emot om fienden brände staden, endast den skonade hans egendom. För att i viss mån vederlägga detta rykte, utrustade han på egen bekostnad fyra af sina tjenare, att medfölja den trupp, som under Klangs anförande afgick till Pilkrog. Detta var mycket vackert och patriotiskt handladt, menade de, som trodde på Helge Gunnarssons på rådhuset afgifna förklaring, men ej så få sågo honom ännu med samma misstänksamma blickar som förut och föresatte sig, att städse hafva ett vaksamt öga på honom.

Sedan inspektoren lemnat sin häst åt en framskyndande drängpojke begaf han sig upp i den rike köpmannens hus.

Han hade knappt hunnit inom yttre dörren, förrän Helge Gunnarsson, som från ett inre rum sett hans

ankomst, skyndade emot honom och förde honom in i sitt arbetsrum.

— Nå, hvad nytt? sporde köpmannen ifrigt.

— Jo, det har gått som ni trodde.

— Det vill säga att ryssen förbereder ett anfall på staden?

— Alldeles riktigt.

— När?

Sten Bengtsson funderade en stund. Derpå sade han med antagen likgiltig ton:

— Så fort de kunna skaffa sig en skicklig lots.

Helge Gunnarssons ögon hvilade under detta samtal lurande på herr Sten. Köpmannen hade en särskild förmåga, att kunna genomskåda personer och detta hade han nu gjort med Sten Bengtsson. Han låtsade dock ej något derom, utan framkastade liksom i förbigående denna fråga:

— Känner du någon, som skulle hafva nog mod att våga det försöket?

Sten Bengtsson funderade en stund under det han med snabba steg gick fram och åter i rummet. Slutligen sade han, i det han stannade framför Helge Gunnarsson och betraktade honom forskande:

— Skulle det behövas så stort mod dertill?

Ja, svarade köpmannen och lönade Sten Bengtsson med samma blickar. Den, som vore nog djerf, att åtaga sig denna lotsning skulle ej sedermera våga att stanna qvar här på platsen. Han måste genast lemna alla sina egodelar och begifva sig bort med ryssarne.

— Du har rätt, svarade Sten Bengtsson med något osäker stämning, under det han åter mätte golvet med stora steg.

Helge Gunnarsson, som var af precis samma skrot och korn som inspektoren, fann nu tiden vara

inne att taga bladet från munnen. Han sade för den skull, i det han lade sin ena hand på inspektorens axel och derigenom tvingade honom att afbryta sin gång:

— Jag har fullkomligt genomskådat dig. Du har åtagit dig att lotsa ryssarne hit.

Sten Bengtsson ryckte häftigt till. Detta uttalande så rakt på saken, hade han ej väntat sig. Han tilltvingade sig dock efter några minuter den själfbeherskning han så väl behöfde och sade:

— Nåväl, jag ser att det tjenar till ingenting att neka. Du har rätt. Jag har åtagit mig lotsningen. Skall du förråda mig?

— Nej, det vet du nog att jag ej gör. Men säg mig huru stor summa du fordrat.

— Fem hundra rubler.

— Bra litet betaldt, för en så stor tjenst, inföll Helge Gunnarsson, som först och främst var köpman. Du skulle hafva begärt dubbla summan och du hade fått den.

— Kanske, svarade inspektoren och sänkte eftertänksamt hufvudet ned mot bröstet. I nästa minut upplyfte han det och sporde med en viss skärpa i rösten: Hur mycket skulle *du* hafva begärt?

— Ej under *två tusen*, svarade Helge Gunnarsson raskt.

Sten Bengtsson hade ej väntat sig detta svar. Han syntes förlägen och sökte efter ord för att kunna bemöta Helges påstående, men hann ej att tala ens en enda bokstaf, förrän köpmannen förekom honom.

— Ja, utbrast denne och såg helt ogenerad ut, man är alltid sig själf närmast. Du har förekommit mig. Jag säger dig upprigtigt, att jag skulle handlat som du, om jag fått anbudet, ty jag hatar dessa

borgare och småkrämare, som allesammans ej med oblida ögon skulle se, om jag komme i galgen. Men nu till ett annat, hur långt har du kommit med den der skönheten der ute på Mörkö horn?

— Det är snart klart med den affären, svarade inspektoren och skrattade derefter hånfullt. Hennes mor är en fåfång käring och hon tycker inte illa om, att hennes dotter får heta fru. Ser du, jag har gått så hastigt till väga, att jag lofvat att gifta mig med flickan. Ha, ha, ha, så tokiga fruntimren ändå äro.

— Har du sjelf talat med flickan om saken.

— Nej, hon säger, att hon afskyr mig.

— Ja, det är minsann inte underligt, tänkte Helge Gunnarsson för sig sjelf. Högt sade han: Flickan lär ju vara vacker, påstås det?

— En riktig skönhet.

— Hvad heter hennes mor?

— Greta. Men att Karna inte har hennes nyligen döde man, Peter, till fader, det är . . . men, hvad kommer åt dig, sporde Sten Bengtsson, då han såg den blekhet, som hastigt bredde sig öfver köpmannens läppar. Är du sjuk?

— Åhnej, svarade herr Arne och torkade kallsvetten ur pannan. Jag har på sednare tider ibland varit besvärad af svindel, isynnerhet under varma dagar. Vi äro också nu i midten af juli månad, och . . .

Han fullbordade ej meningen, utan skyndade i stället att öppna alla fönsterna på vid gafvel. Under det han var sysselsatt härmed lyckades det honom att sansa sig så fullständigt, att hans anlete var alldeles lugnt, då han vände sig till inspektoren med dessa ord:

— Om flickan är en skönhet, såsom du påstår, så gissar jag att du ej saknar rivaler.

— Bah, inföll Sten Bengtsson föraktligt och piskade sin ena kragstövvel med ridspöt. Rivaler! Jo, det är sannt, modren har talat om, att hon fattat tycke för en ung fiskarpojke, men den ska' det väl inte bli svårt att slå ur brädet. Dessutom skall jag nog söka upp honom om det blir strid, och . . .

I stället för att fullborda meningen pekade Sten Bengtsson på pistolen i bältet.

— Du känner honom då?

— Ja, jag har sett honom några gånger. Han är sonson till den gamle fiskaren Tomas vid Tokviken.

— Jaså, utbrast Helge Gunnarsson med större liflighet än tillförne. Ja, jag känner Åke, han är en rask och dugtig pojke. Både han och hans gamle farfar ha tidtals mycket arbete åt mig.

Efter ytterligare ett kort samtal, angående det stundande öfverfallet, tog inspektoren afsked, sedan han förut af köpmannen tagit det löftet att han ej skulle förråda honom.

Sten Bengtsson var knappt utom dörren, förrän Helge Gunnarssons anlete hastigt förändrades. Det kalla afmätta hade lemnat rum för en ängslan, som tidt och ofta tillkännagafs medelst djupa suckar.

— Hvilket minne dyker ej upp för mig, pustade han, under det han gick fram och åter i rummet, än långsamt och än med verkliga stormsteg. Margareta, Greta, det kan ej vara någon annan, än du, som var i min faders hus, och som . . . ah, jag *måste* hafva fullständig klarhet! Ja, jag påminner mig, att jag hört, det du blifvit gift med en fiskare, straxt efter det du kördes bort från mitt föräldrahem. Samtidigt

skickades jag till Stockholm. Låt mig se, hur gammal kan flickan vara?

Sedan Helge Gunnarsson en stund räknat kors och tvärs på en liten papperslapp, utbrast han:

— Det slår in! Hon måste vara aderton år! Jag vill se henne: jag måste se henne och det genast, innan det oberäkneliga inträffar!

Beslut och handling följdes alltid åt hos denne köpman. Sedan han befallt fram en häst, red han skyndsamt ned till Igelstaviken och lyckades der träffa en fiskare, som mot god betalning åtog sig att föra honom ned till Mörkö horn. Och som vinden var gynnande klöf den lilla snabbseglande farkosten hastigt Igelstavikens böljor.

8.

Straxt norr om Ytter-Jerna annexkyrka, samt emellan vägen till Nyköping och hafvet, är Pilkrog belägen. Väl hade traktens innebyggare hört glunkas om den fara, som hotade dem från ryssarnes sida, men den vanliga lojheten gjorde dem oemottagliga för de varningar, som gåfvos dem.

En dag vid middagstiden kommo dock flyktingar ända nedifrån Nyköping och berättade om moskovitens grufliga härjningar i södra skärgården. Då blef det hastigt annat lif vid Pilkrog och i trakten kring Ytter-Jerna kyrka. Hopar af käringar lupu omkring och ställde till ett oväsen, som om fienden redan stode utanför dörrarne. Hela natten användes till att i skogar och bergklyftor gömma det reelaste. Men då

hela flocken, deribland också ganska många vapenföra ynglingar och män, skulle begifva sig af till de af dem utsedde gömställena, anlände förtruppen af gubben Klangs afdelning. Veteranen infann sig straxt efteråt med hufvudstyrkan och genom sin kärnfriska vältalighet kunde han till slut öfvertala de på flykt stadde att stanna qvar och hvar i sin mån bidra till försvaret.

Ryktet om posteringens ankomst till Pilkrog spred sig hastigt ut i närgränsande socknar och upplifvade hoppet hos största delen af befolkningen. Det var också ganska många, som antingen personligen eller till blotta utseendet kände gubben Klang, men alla voro dock öfvertygade om, att han var fullt värdig att föra befälet på denna viktiga plats.

Efter ett par dagars vistelse vid Pilkrog hade gamle Klang redan hunnit vidtaga sådana försvarsanstalter, att han med någorlunda käckt folk tilltrorde sig kunna mota en ej alltför öfverlägsen fiende. Straxt söder om Ytter-Jerna kyrka, som i nödfall var ämnad att tjena honom såsom fästning, hade han anlagt tvenne bråtar, eller förhuggningar, en på hvardera sidan om Nyköpingsvägen. Här skulle det första anfallet motas. Blef han tvungen att draga sig tillbaka, ämnade han att ytterligare uppehålla fienden med stöd af de sandhögar han låtit uppkasta ungefär midt emellan kyrkan och Pilkrog. Hjelpste ej heller detta, ville han försvara sig i husen på det sist nämnda stället och der heldre stupa än att fly och gifva sig till fånga.

Gamle Klangs plan var ej illa uttänkt, det såg nog ortens befolkning och för hvarje timme som gick till ända, hade han glädjen att se sin lilla skara ökas med olika beväpnade män och ynglingar från när-

gränsande byar och snart hade den mer än fördubblats.

Bland dem, som kommit för att hjälpa till vid försvaret, voro äfven Anders och Peter. De hade vid närmare öfverläggning funnit, att de skulle kunna göra mera nytta vid Pilkrog, än att hemma spionera på Sten Bengtsson.

En afton återvände de båda vännerna från ett besök i Nyble, söder om kyrkan. De hade kommit i närheten af den der belägna förhuggningen, då Anders med ens grep kamraten i armen och hviskade:

— Huka ned dig en smula. Här är bestämdt ugglor i mossen.

Peter lydde utan att fråga efter orsaken. Men han hade nätt och jemt hunnit intaga sin plats bakom en buske, förrän han sporde:

— Hvad är det för ugglor du ser?

— Bara en ännu, men kanske att flere komma efter. Se ditåt. Nej, åt den der sidan. Ser du inte en mörk gestalt, som smyger mellan träden?

— Jo.

— Undrar just hvad det kan vara för en gynnare. Det är en fasligt lång kappa han har. Om vi skulle smyga oss närmare?

— Kör till, menade Peter. Det kan väl inte vara farligt, tror jag.

— Tror inte det, jag heller, svarade Anders. Skulle det vara en rysk spion, så ska' vi nog ta' honom i maten.

— Men, inföll Peter och kände sig, oaktadt han ej var rädd af sig, något kuslig till mods, om han bär skjutvapen?

— Än se'n då, menade Anders. Tror du, att han törs skjuta så nära förhuggningen? Pojkarne

skulle bara få höra ett skott, så kan du få se hur flinka de ä'. Kom nu, men kryp som en orm, det råder jag dig till.

De båda kamraterna hade så att säga tillbringat nästan hela sitt lif i skogarne i Tullgarnstrakten och voro för den skull väl förtrogne med både belägenheten och sättet att taga sig fram der. Med blickarne stadigt fästade på den smygande mörka figuren, som lik »katten kring en het gröt» slog sina lofvar omkring förhuggningen, närmade de sig honom visserligen långsamt, men säkert.

— Hör du, hviskade Anders när de voro den okände ungefär tio alnar nära, jag tycker att jag känner igen honom.

— Men han döljer så väl sitt ansigte med kappkragen.

— Jag menar på kroppsställningen. Tycker du inte att den liknar en annans?

— Jo, inspektorens.

— Just så, inföll Anders. Passa på, om det inte är han.

— Hur ska' vi då göra? sporde Peter.

— Följa efter och se till hvad han ämnar göra.

— Det blir väl något fanstyg, kan jag tro, mumlade Peter för sig sjelf.

Den mörka figuren smög sig fortfarande allt närmare förhuggningen. Då han väl hunnit fram till ett af de bortersta hörnen, stannade han och undersökte med den största noggrannhet marken och det virke, af hvilket förhuggningen bestod. Sedan han derefter lyssnat uppmärksamt en god stund, tog han upp ett elddon.

— En sådan erkekanalje, hviskade Anders. Ser du hvad han ämnar göra?

— Ja visst. Sätta eld på förhuggningen.

De båda kamraterna förflyttade sig så hastigt och så ljudlöst de kunde, närmare den okände. Denne hade böjt sig framåt, det gnistrade till om flintan och en liten svafveltråd, som han höll i beredskap, fattade genast eld. Hastigt stack han den under ett par torra qvissar, under det han mumlade för sig sjelf:

— Nu är det gjordt. Detta blir en skön brasa.

— Släck du elden, så ska' jag gifva honom respass, hviskade Anders.

Peter hann ej svara, förrän kamraten, med en för sin ålder ovanlig vighet, kastade sig öfver den okände. Denne vacklade några steg åt sidan vid det häftiga öfverfallet, men återfick genast hela sin spänstighet, gled helt behändigt ur den vida kappan och tog till benen så hastigt, att hvarken Peter eller Anders kunde följa honom.

Det buller, som den korta striden uppväckt, hade lockat ut några af förhuggningens försvarare. Medan en del hjälpte Peter att släcka elden, som hastigt gripit omkring sig i de torra qvistarne och otvifvelaktigt skulle lagt försvarsverket i aska, om ej Peter och Anders i tid varsnat försåtet, skrek den sist nämnde med sin kraftigaste stämma.

— Tag fast mordbrännaren. Jag kände väl igen honom. Det är inspektoren Sten Bengtsson på Tullgarn.

— Hvad pratar du för slag? sporde i detsamma gubben Klang, som blifvit väckt ur den korta sömn han tagit sig, och som nu trädde fram. Har du inte sett galet?

— Nej, svarade Anders tvärsäkert. Jag känner inspektoren allt sedan han kom till herregården och kan gå min salighetsed på, att det var han.

— Han skulle då hålla med ryssen och gå hans ärenden? sporde gubben Klang misstroget.

— Ja, det är alldeles säkert, menade Anders. Om vi bli anfallna här, så är det han, som visar dem vägen, sanna du mina ord.

Det misslyckade attentatet hade åtminstone den nyttan med sig, att det lärde gubben Klang och hans frivillige, att ej sofva, utan att städse vara på sin vakt. Klang utsatte också flerdubbla poster öfverallt kring förhuggningarne.

Då Sten Bengtsson, ty attentatsmannen var ingen annan än han, lyckats reda sig ur den farliga belägenhet han så oförmodadt råkat uti, ilade han så fort han kunde, bort till det ställe, der han hade sin häst bunden. Att han svor ve och förbannelse öfver Anders, som så tvärt korsat hans nedriga planer, var naturligt, och han lofvade honom ett mer än varmt mottagande, om han någon gång träffade honom ensam.

Det var vid midnattstid som han anlände till Tullgarn. Alla lågo der i sin ljufvaste sömn, hvadan det blef ganska lätt för Sten Bengtsson, att osedd föra hästen in i stallet, utbyta den mot en annan och utan återvändo fortsätta vägen söderut, ty mötestimmen på Fogelön närmade sig med stora steg.

Då inspektoren kom ett stycke ifrån herregården vände han sig om och kastade en afskedsblick på de höga tornen. En aning, att han aldrig mera skulle återse dem, grep djupt in i hans själ.

9.

— Mor, mor, ropade Karna då hon en afton kom inspringande i stugan, jag har träffat en äldre, vänlig herre, som talade så godt med mig. Ja, hans ögon sågo så vänliga ut att jag aldrig har sett sådana!

— En äldre herre, repeterade mor Greta, som återfått sitt lugn och sitt fordna lynne emedan den förhatlige Åke ej varit synlig på orten. Bevare mig, barn, det var kanske en ryss!

— Nej, nej, mor. En ryss liknar ju ett djur och den här är . . .

Karna rodnade och kunde ej fortsätta.

— Hur såg han ut? sporde mor Greta oroligt.

Den unga flickan beskref honom så noga hon kunde och tillade helt naivt:

— Och så hade han ett byckssäcksur af guld och vid det en tung kedja, också af guld.

— Ja, jag blir ändå lika klok, svarade mor Greta. Hvar träffade du honom?

— Ungefär på halfva vägen här emellan och Horn.

— Och han pratade med dig. Sade han hvarför han uppehöll sig här på orten?

— Ja, han skulle söka efter en dyrbar skatt, sa' han.

— Jaså, det är en sådan deren, utbrast mor Greta föraktligt. Då måste du noga akta dig för honom, mitt barn.

— Hvarför det? sporde Karna med den oskyldigaste min i verlden. Jag tyckte riktigt mycket om

honom och han klappade mig många gånger på kinderna.

— Du är ung och oerfaren, min flicka, och förstår ännu ej mycket af världen, svarade mor Greta under det bekymret tydligare stod att läsa i hennes anlete. Sådana der skattsökare hafva ingått förbund med Hin Onde för att vinna sina afsigter, men likasom han kunna de också förskapa sig till ljusets englar, det har jag läst om i böcker. Frågade han hvad du hette?

— Ja. Och när han fått veta det, sporde han efter fars namn. Men när jag sade, att far var död och att bara mor lefde, frågade han hvad hon hette.

— Och du sade mitt namn?

— Ja.

Mor Greta förföll en stund i djupa betraktelser. Det rörde sig så besynnerliga känslor inom henne, men ingen af dem var helt och hållet redig. Tankarne kunde ej många minuter sysselsätta sig med en och samma sak. Slutligen sporde hon:

— Frågade du efter hans namn?

— Nej, tycker ni det, mör! Inte kunde jag komma mig till att fråga en så gammal och fin herre om hvad han hette. Det skulle sett bra näsvist ut.

Mor Greta puttrade några ord för sig sjelf. Nyfiken att få veta mera om den okände, gjorde hon dottren ånyo denna fråga:

— Du sporde väl hvar han bodde?

— Nej, det behöfde jag inte, ty han sade sjelf att han dagen förut kommit till Horn, och . . . och . . .

Den unga flickan afbröt förlägen sjelf sin mening.

— Säg ut, uppmanade modren. Han hade väl något mera att säga?

— Ja, han bad att jag snart skulle komma till

Horn, så ville han gifva mig så många och vackra saker.

— Aha, det är en sådan der, tänkte mor Greta, under det en förtrytelsens rodnad sprang upp på hennes kinder. Högt sade hon. Du ska' akta dig för att gå dit. Den der herrn vill kanske bara din ofärd.

— Min ofärd, repeterade Karna och såg förundrad på modren. Inte vill man någons ofärd, när man är så vänlig som han, inte.

Mor Greta besvarade ej denna fråga, ty hon var en allt för klok qvinna att vilja i förtid grumla dottrens ännu oerfarna själ. Hon afklippte därför samtalet med ett:

— Gå nu till ditt arbete. Vi ha mycket lin kvar, som du vet.

Mer än två tredjedelar af Helge Gunnarssons resa gick lyckligt, men vinden friskade ständigt i och snart började vågorna stänka in sitt skum i den lilla farkosten.

Och oaktadt köpmannen ej var rädd af sig, tyckte han att det ibland kändes ganska kusligt när det salta skummet öfversköljde honom. Han yttrade dock ingenting till den gamle fiskaren, som med orubb- ligt lugn och säker hand styrde sin lilla farkost mellan de skummande sjöarne. Endast när en stor våg från aktern hann upp båten och fräsande bröt öfver den, yttrade Helge Gunnarsson ett:

— Hu—u—uh!

— Ja, utbrast fiskaren och skakade lugnt vattnet af sig, det kännes litet obehagligt för den, som inte är van dervid. Var dock lugn, herre, vi ä' snart nere vid

Axenholmen och så snart vi komma in i Regarns ström, ha vi ingenting att frukta.

— Väl om vi vore der snart, tänkte köpmannen och började att huttra af köld, oaktadt det var midt i högsommaren. Högt sade han. Din båt är nog styf, fastän han är liten.

— Ja, herre, det kan ni lita på. Mer än en gång har jag i svårare väder än nu varit med den i Nyköping och på vårsidan gjorde jag en tur för att helsa på bror min, som är bosatt på Sandhamn. Båten är för resten inte fullt tre år gammal, så att det skulle vara skräp till byggmästare och virke, om den inte minst tio år skulle kunna stå emot sådana sjöar som dessa.

— Men, den kan kantra, inföll Helge Gunnarsson.

— Nej, inte så länge jag sitter vid styret, svarade fiskaren med den lugnaste ton i världen.

Köpmannen hade under fortsättningen af resan mer än en gång tillfälle att se den gamle fiskarens utsago besannad. Hade en mindre skicklig och påpasslig man innehaft hans plats, skulle båten för länge sedan varit kantrad.

— Ni fryser, herre, utbrast slutligen fiskaren, då han såg hur köpmannens kropp skälfde, och det är inte alls underligt, fortfor han, ty edra kläder, som ej äro så tjocka som min tröja, äro troligtvis genomvåta. Det finnes *ett* sätt att nu hålla er varm.

— Nämn det, utbrast Helge Gunnarsson ifrigt.

— Jo, det är att ni så mycket som möjligt håller båten läns. Öskaret ligger bredvid er.

Under andra förhållanden skulle Södertelje stads rikaste köpman känt sig högligen förnärad öfver denna uppmaning. Nu deremot grep han sig ifrigt an dermed. Han arbetade med all kraft och kände

småningom sin kropp genomströmmas af en välgörande värme. Båten, som lättade, när den blef qvitt en stor del af vattnet, flög som en pil fram mot sitt mål.

— En god båt, herre, rätt så liten den är, utbrast den gamle fiskaren, när han styrde in i den smala Ragnarns ström mellan Axen och Regarn. Ni kunde sannerligen hittat på en sämre.

— Det märker jag nog, svarade Helge Gunnarsson, och riklig betalning skall du få. Ha' vi lång väg igen?

— Det kommer an på hvar nådig herrn vill landstiga, svarade fiskaren.

— Så nära Mörkö horn som möjligt. Det finnes väl i närheten någon stuga, der jag kan få torka mina kläder.

— Ja, inte är det många, så mycket är säkert, svarade fiskaren. Utom Horn, som är en ganska stor gård, finnes det längst ut en liten stuga, bebodd af en fiskarenka med sin vackra dotter, som förvridit hufvudena på Mörköns alla pojkar. Men enkan är, så har jag hört sägas, ett sturskt knyte, eftersom hon i sin ungdom tjenat hos herskap. Flickan hennes lär inte heller vara dotter till hennes aflidne man. Ja ja, folk pratar så mycket nu för tiden, men jag säger bara som talet går ända upp emot min hembygd. Att flickan är ovanligt vacker, så mycket är säkert.

Under det fiskaren nystade ur sig denna harang hade köpmannen liksom af en händelse vändt ansigtet ifrån honom och tycktes ihärdigt betrakta stränderna af Lisselö. Han lät den gamle prata ostörd utan att afbryta hans tal. När han ändteligen slutat, sade Helge Gunnarsson:

— Det är sannt att folk pratar mycket både likt och olikt, men af detta händer det nog, att en del kan vara sanning.

— Jo, jo, ni har nog rätt herre. Men flytta er nu öfver till andra relingen, så kommer ni att lida mindre af blåsten.

Efter ytterligare en stunds färd styrde fiskaren sin snabbseglande farkost rakt på land, och snart kände Helge Gunnarsson fast mark under sina fötter. Sedan han gifvit den gamle fiskaren dubbelt mot hvad denna begärt, sade han:

— Följ nu med upp till Horn och tag dig hvila öfver natten. I morgon kanske att . . .

— Hvila öfver natten, upprepade fiskaren. Nej, herre. Då ni vaknar i morgon, är jag, om allt går bra, hemma i min stuga igen.

— Men, du får ju kryssa hela vägen.

— Ja, åtminstone en stor del, men det gör ingenting. Farväl, herre. För hvad ni så ädelmodigt gifvit mig, ska' jag snygga upp min stuga, så att folket i trakten längre ska' slippa säga, att Fiskar-Olles stuga ser sämre ut än fattigstugan. Farväl herre. Gud välsigne eder.

Helge Gunnarsson hade fattat riktigt tycke för den enkle och rättframme fiskaren. Han stannade därför kvar på stranden ända till dess han såg den lilla farkostens segel försvinna bakom Oxenös och Björnös stränder. Med snabba steg anträdde han derpå vägen i den riktning fiskaren utvisat och uppnådde snart Horn, der han af gårdens vänlige egare ej blef nekad tak öfvet hufvudet och den förtäring han begärde.

Som läsaren troligtvis redan gissat var det Helge Gunnarsson, som Karna talat med och som inbjudit henne till ett besök på Horn.

10.

Under det de båtar, som undersökte farleden från Pilkrog och till de båda skansar, hvilka, från Mörkö och fastlandet, snedt emot hvarandra skyddade norra inloppet till Pålsundet, lågo stilla några timmar, skyndade alltid Åke uppåt Mörkön för att på bestämd plats träffa Karna, ty i följd af den hätskhet, som mor Greta visat, vågade han sig ej fram i närheten af den lilla stugan.

En vacker och lugn afton, straxt efter Karnas möte med Helge Gunnarsson, träffades de unga ett godt stycke ifrån Karnas hem. Den båt, på hvilken Åke var, hade nemligen framträngt så långt i Pålsundet som ända till det på Mörköns vestkust belägna Fergestad.

— Af hvad jag nu sett, anar det mig, att vi ej ha' många timmar kvar, innan ryssen kommer öfver oss.

— Tror du det? sporde Karna darrande.

— Ja, jag nästan vet det, svarade han och betraktade sorgset den unga flickan. Vet du, fortfor han och fattade ömt hennes hand, det grämer mig inte så mycket, om jag skulle stupa i striden som att jag vet dig vara bestämd till hustru åt en landsförrädare.

— Så du pratar, inföll Karna smått förargad. Du vet ju, att jag aldrig blir någon annans hustru än din!

— Ja, det säger du nu, menade Åke, lika sorgsen som förut, men din mor har nog makt att tvinga dig.

— *Aldrig*, svarade Karna med tonvigt, och hon upprepade ett par gånger detta ord, under det hon virade sina armar kring den unge fiskarens hals. *Aldrig, aldrig!*

Vi sidan af den temligen höga klippa, bredvid hvilken de älskande tagit plats på en liten grönskande jordlapp, öfverskuggad af ett par furor, och dold af ett mer än manshögt utsprång, stod en lyssnare. Det var Helge Gunnarsson. Han hade ströfvat omkring i trakten nära nog ett par timmar, då han fick se Åke, den han kände, styra sin kosa mot den ofvan nämnda klippan. Anande att han var kommen för att möta Karna, följde han försigtigt efter och fick snart se sin aning besannad. Utsprånget låg alldeles intill den gröna planen, så att han mycket väl kunde höra allt hvad de båda unga talade om.

Sedan den första rörelsen något lagt sig, sporde den unga flickan:

— Hur vet du, att Sten Bengtsson är en förrädare?

— Hör på, ska' du få höra. Du vet att gamle Klang anlagt ett par förhuggningar straxt söder om Ytter-Jerna kyrka. Bland dem, som kommit dit för att hjälpa till vid platsens försvar, äro också Anders och Peter, torpare under Tullgarn. Under det de i går natt ströfvade omkring den ena förhuggningen, fingo de sigte på en smygande karl, som föreföll dem misstänkt, emedan en ärlig karl inte går några krokvägar. De upptäckte också slutligen att han hade för afsigt att sätta eld på förhuggningen. Ja, han hade redan lyckats få eld på några torra grenar, då Anders beslutsamt kastade sig öfver honom. Han lyckades dock undkomma, men måste lemna sin kappa i sticket. Och den igenkändes inte allenast af Peter och Anders, utan äfven af många andra såsom tillhörande inspektoren på Tullgarn. Är inte detta ett bevis på, att han är en förrädare?

Då Helge Gunnarsson förnam detta, ryckte han häftigt till och förbannade mer än en gång sin obe-

tänksamhet att anförtro Sten Bengtsson sina tänkesätt. Han blef dock något lugnare, då han kom ihåg, att det skett mellan fyra ögon. Inspektoren hade således ej några bevis emot honom, om det skulle gå så långt, att dylika skulle behöfva framdragas. Som de unga nu började samtala om ett annat ämne, lemnade han sina egna tankar, för att åter lyssna.

Samtalet, som till en början förts med undertryckta röster, blef högljuddare då Åke nästan förskräckt utropade:

— Hvad kan det vara för en karl, som stryker omkring här? Hur ser han ut. När talade du sist med honom?

Helge Gunnarsson spände ännu mera örhinnorna, på det att icke det minsta ord skulle gå förloradt. Han fick nu också höra nästan samma meningar, som Karna begagnat, då hon för modren berättat sitt oväntade möte. Endast inbjudningen till Horn förteg hon, då hon såg att Åkes panna mer och mer mulnade. Då hon slutat, utbrast den unge fiskaren i häftig ton:

— Jag skulle bra gerna vilja veta hvad det är för en skatt han söker.

— Kanske att det är en mängd silfver och guld, som trollen gömt i bergen, inföll Karna. Så trodde mor, det såg jag på henne.

Ett leende krusade Helge Gunnarssons läppar då han mumlade för sig sjelf:

— Nej du, min flicka, det är allt bättre upp, och lefver jag, ska' du snart få veta hvad det är för en skatt.

— Var du inte rädd för honom? sporde Åke, hvilkens nyfikenhet nu dref oron på flykten.

— Nej då, ljöd Karnas raska svar. Mor sa' att

han nog var i förbund med den Lede, ty det är alla skattsökare, sa' hon och . . .

— Ja, ser du det, afbröt Åke, ånyo ängslig.

— Men, jag tror inte det, fortfor den unga flickan utan att låtsa om Åkes infall. Och så pratade mor om, att en sådan der, som är i förbund med den Onde, lätt kan omskapa sig till en ljusens engel. Det hade hon läst om i böcker, sa' hon. Men, vet du, käraste Åke, fortfor den vackra flickan och lät höra ett kort, klingande skratt, han såg inte alls så ut. Han var så vänlig och jag har aldrig sett min egen far så vänlig emot mig som denne okände var.

Då Karna med innerlig, fastän sorgsen stämma uttalade dessa ord, genomlades Helge Gunnarssons kropp af en lätt skälfning. Det var nära gjordt, att han i detta ögonblick trädte fram. Derifrån hindrades han dock genom Åkes fråga:

— Ska' du träffa honom en gång till?

— Hur kan jag veta det, utbrast Karna med en röst, som i sig hade en så lätt darning, att Åke ej märkte det, men väl lyssnaren. Inte kan jag ständigt hålla mig inne, och skulle jag någon gång möta honom, så skulle det se fasligt ut om jag sprunge min väg, då han ej vill mig något ondt.

— Frågade du inte efter hans namn?

— Nej, så näsvis kunde jag inte vara.

Samtalet angående mötet med Helge Gunnarsson afstannade här och öfvergick till huru framtiden skulle komma att gestalta sig för dem. Åke såg den i mörka färger, ej så Karna. Hon åtog sig att beveka modren, hvilket nog skulle gå så mycket lättare, som det ej kunde dröja länge, innan Sten Bengtssons förräderi blefve helt och hållet afslöjadt. Mor Greta skulle naturligtvis ej vilja hafva en landsförrädare till svärson.

Dessutom skulle nog traktens befolkning och myndigheterna taga strängt itu med honom. Åke kunde alltså vara lugn, ty hon upprepade ännu en gång med tonvigt på hvarje ord:

— *Aldrig blir jag någon annans hustru än din.*

Tiden var nu inne då Åke måste återvända till Fergestad. Afskedet mellan de älskande kunde ej blifva långt, men det var så mycket innerligare. Karna ville medfölja ett stycke, men Åke bad henne vända om till hemmet emedan skymningen snart skulle falla på. Efter ett kort kärleksgnabb segrade likväl den unga flickan.

Till sin stora missräkning hörde köpmannen att de unga togo vägen åt utsprånget till. Han såg sig därför om efter ett säkrare gömställe och fann ett sådant bakom en väldig sten några famnar derifrån. Under brådskan vid att gömma sig, råkade han komma med ena handen emot en af utsprångets hvassaste kanter, och rispade en lång skåra på handens öfverdel. Väl kändes smärtan stor der han låg obeqvämt nedhukad bakom stenen, men icke ett ljud gaf han ifrån sig.

De unga passerade så nära intill utsprånget, att, om Helge Gunnarsson stått qvar der, skulle han med all säkerhet blifvit upptäckt. I sitt nya gömställe låg han dock trygg.

Efter ytterligare ett varmt afsked vände Karna sina steg mot hemmet. Hon gick raskt för att hinna hem innan den starkaste skymningen föll på. Då hon passerade förbi den lilla mötesplatsen, hörde hon från sidan en manlig stämman, som i en viss befallande ton sade:

— Stanna, unga flicka, jag vill tala några ord med dig.

Karna hoppade förskräckt till och såg sig omkring

åt alla sidor. Hon trodde att hennes upprörda inbillning framkallat ropet och var just i beredskap att fortsätta sin väg då hon med ens såg den vänlige okände framför sig. Innan Karna hunnit göra en enda rörelse, hade han fattat hennes hand och sade:

— Jag vet nu, att du heter Karna. Blif ej rädd för mig. Jag vill dig intet ondt.

Den vänliga tonen tillika med de vänliga blickarne gjorde att den smula fruktan, som ofrivilligt smugit sig på den unga flickan vid detta andra möte i den dunkla skogen, helt och hållet försvann. Utan att ens göra ett försök att draga sin hand ur främlingens, sporde hon:

— Hur har ni fått veta hvad jag heter?

— Låt oss fortsätta vägen, så skall du få upplysning derpå.

Karna befann sig alldeles som under en förtrollning. Medan de gingo framåt och Helge Gunnarsson omtalade huru han kommit att lyssna bakom utsprånget, kvarhöll han, alldeles som en fader, som leder sitt barns första stapplande steg, den unga flickans hand i sin. Rodnande afhörde Karna den okände, och när han slutat, sade hon, och såg bedjande upp i hans ansigte:

— Tala inte om något för mor, om ni skulle träffa henne.

— Är din mor då så svår? sporde köpmannen med ett egendomligt uttryck i rösten.

— Ja, hon säger, att jag aldrig ska' bli hustru åt Åke. Om nu inspektoren blir fast för sitt förräderi, så söker hon nog upp en annan herreman åt mig.

Och när Karna med sorgsen stämma uttalade dessa ord, brast hon ut i snyftningar.

— Var nu lugn, min flicka, tröstade Helge

Gunnarsson. Så länge ryssarne hota denna trakt, blir jag qvar här. Dessutom vill jag säga dig en sak och det är, fortfor han med tonvigt på hvarje ord, *att ingen annan än Åke skall bli din man.* Det är jag, som bestämmer om den saken.

Innan Karna väl hann sansa sig var den okände försvunnen och då hon såg sig omkring, märkte hon hans högresta gestalt försvinna i rigtning mot Horn. Med det lilla hufvudet uppfylldt af tusen tankar ankom hon ganska sent till hemmet, der hon af modren blef mottagen med en skur af ovett. Karna var dock ej i den sinnesstämningen, att hon kunde svara. Modrens ord susade endast som ett oredigt virrvarr af toner förbi hennes öron. Ända till långt fram på morgonen låg hon vaken och tänkte på hvad den okände sagt henne. Den häftiga tankeansträngningen gjorde dock att hjernans nerver småningom slappades, och att hon omsider föll i sömn.

11.

Efter hans anslag mot förhuggningen blifvit upptäckt, hade Sten Bengtsson intet annat val, än att fortgå på den bana han redan slagit in på. Vid bestämd tid infann han sig därför på Fogelön, hvarifrån han afhemtades af en lägre officer, som alls icke bevisade honom någon aktning, utan tvärtom placerade honom mellan två ända till tänderna beväpnade soldater.

Anländ till furst Galitzins skepp, fördes han genast under eskort ned i kajutan. Då han ju frivilligt åtagit sig att lotsa flottan uppåt skärgården, harmade

det honom, att han behandlades ej olik en krigsfånge. Detta sade han också till den på en divan liggande fursten och till den vid ena akterfönstret stående kapten Dorukoff, hvilken tjenstgjorde såsom Galitzins adjutant.

Ingen af dem lyssnade dock till inspektorens klagan. De visade i stället tydligt sitt förakt för landsförrädaren, genom att en god stund låta honom stå nere vid dörren. Galitzin, som under tiden i smyg betraktat den nye lotsen, fann dock snart af dennes minspel, att det skulle vara oklokt att längre pröfva hans tålmod. Han sade för den skull med en ton, den han bemödade sig om att göra så vänlig som möjligt, under det han öfverräckte en tung penningpåse till Sten Bengtsson:

— Här är eder betalning. Gör nu eder pligt.

Utan att blinka och utan att känna det ringaste samvetsagg mottog inspektoren judaspenningarne och stoppade ned dem i sin vida ficka.

— Herr amiral, sade han derefter, när vi passera förbi Mörkö horn, förbehåller jag mig att der få göra en kort landstigning.

Detta förbehåll behagade synbarligen ej kapten Dorukoff, som i bitande ton sade:

— Och om fursten ej går in derpå?

— Då få ni skaffa er en annan lots!

— Hå, hå! Vi ha nu er i våra händer och dertill medel att tvinga er. Dessutom har ni mottagit eder betalning.

— Herr kapten, svarade inspektoren kort. Vill ni ej återtaga penningarne, så är vattnet i Himmersjöfjärden tillräckligt djupt att begrava dem. Hvad det angår att ni skulle försöka tvinga mig till det jag ej sjelfmant vill, så får ni ursäkta mig, då jag säger, att

ni ej känner min karakter. Ännu har ingen kunnat tvinga mig och ingen skall hädanefter kunna göra det.

Liksom vid inspektorens första inträdande i kajutan hade furst Galitzin under samtalet mellan inspektoren och kapten Dorukoff, noga studerat den förre. Han kom också till det resultatet, att inspektoren hade rätt och beslöt för den skull att låta honom få sin vilja fram, hvadan han sade:

— Eder anhållan beviljas, men endast med det vilkoret, att femtio soldater åtfölja eder.

— Så mycket bättre för mig, svarade Sten Bengtsson, utan att med en enda min gifva sin glädje tillkänna.

Uppkommen på däck mumlade han dock för sig sjelf:

— Skall det ej nu lyckas mig att få Karna i mitt våld, så vore det besynnerligt.

Den ryska mordbrännarfloktan seglade derefter för en svag vind upp mot Mörkö. Innan framkomsten dit hade dock furst Galitzin, på Sten Bengtssons förslag, afsändt en afdelning soldater under befäl af kapten Dorukoff samt försedd med tvenne haubitsar, att landstiga på fastlandet och från detta håll angripa förhuggningarne söder om Ytter-Jerna kyrka och vid Pilkrog. Genom Pålsundet vågade ej ryssarne framtränga, dels för det trånga farvattnets och dels för de båda skansarnes skull. Den till mer än hundra man uppgående styrkan, följde alltså Nyköpingsvägen. På Sten Bengtssons förslag ankrade den ryska hufvudfloktan i skydd af Ramsö till dess att landtrupperna hunnit ett godt stycke på väg.

Vi vilja nu följa kapten Dorukoffs expedition och se till hvad den kunde uträtta.

Efter det misslyckade attentatet mot förhuggningen, hade, såsom förut blifvit nämndt, gubben Klang betydligt ökat sin försigtighet. Borgmästaren, som genast fått kunskap om hvad som tilldragit sig, hade anländt till Pilkrog så fort hans springare orkade trafva. Genom uppmuntrande ord och löften om rikliga ersättningar lyckades det honom att göra försvararne ännu mera hågade för att kämpa. Klang och han följdes alltjemt åt, och hvar de visade sig, möttes de alltid af glada och förtröstansfulla blickar. På uppmaning af Klang befallde vidare Arne Stensson båtflottiljen i Ulfsjön att hålla sig i närheten af kyrkan och Pilkrog, ifall någon motgång skulle inträffa och båtarne behöfva användas. De voro så pass många, att de, utom den besättning de förde, ytterligare kunde taga ombord omkring hundra man.

Sedan Arne Stensson vistats i förhuggningarne några timmar, ilade han tillbaka till staden. Han hade dock nätt och jemt hunnit dit, förrän ett ilbud från Pilkrog förkunnade, att fienden var i antågande längs Nyköpingsvägen.

Det var en bonde från Tjulsta i Hölö socken, som hade tröttridit sin gamla hästkrake för att bringa detta föga angenäma budskap fram till Pilkrog. Han hade knappt hunnit inom första förhuggningen, förrän hästen stupade. Och der stod nu bonden och ref sig betänksamt bakom örat, undrande på af hvem han skulle få betalning för kreaturet. Härunder närmade sig Klang och försökte trösta bonden så godt han förmodde.

Nu blef det brådtom med besked. Öppningarne mot söder tillslötos på det omsorgsfullaste; ammunitionen utdelades så långt den räckte och gubben Klang

gaf sina kärnförmaningar på det osminkade knektspråk, som hvar och en lättast förstod.

— Men, inföll bonden-budbäraren sedan Klang uttömt hela sitt förråd af mustiga ord, han har också två kanoner med sig.

— Såg du det bestämdt?

— Ja, så mycket mer som jag måste släppa till min ena häst för att hjälpa till att få fram dem.

— Aj, aj, det var värre det, mumlade Klang och klädde sig ifrigt bakom örat. I staden fins inte en enda kanon och äfven om jag hade aldrig så många, skulle ingen mer än jag sjelf kunna servera dem, och jag kan ej räcka till öfverallt. Hvad är att göra?

Klang funderade en stund så att hjernan kunde spricka. Slutligen tycktes han ha fått en god idé, ty han knäppte med fingrarne under det hans ansigte ljusnade. Hastigt samlade han en massa gamla trummor som funnos inom förhuggningarne, utdelade dem åt halfstora pojkar, som ej mycket kunde bidra till försvaret och befallde dem att gå upp i skogen på andra sidan vägen, men ej så nära, att fienderna kunde få syn på dem. När så ryssarne började anfallet, men ej förr, skulle de trumma af alla krafter och derunder förflytta sig till olika punkter, så att det skulle låta som om en ansenlig styrka vore i antågande.

Nöjd med denna sin idé fördelade gubben Klang derefter sitt folk på de platser, som voro mest hotande.

Från de södra orterna anlände tid efter annan allt större flyktingskaror. De vapenföra män och ynglingar, som kunde och ville kämpa mot fienden, blefvo mottagna inom förhuggningarne, hvaremot gamla

gubbar, qvinnor och barn hänvisades till att fortsätta flykten.

För detta sitt beteende fick gubben Klang uppbara störtsjöar af ovett och försmädliga yttranden, isynnerhet af qvinnorna. Några af dem voro så oförsynta och djerfva, att, ehuru Klang förklarade att deras närvaro endast skulle vara hinderlig under striden, de likväl försökte att med våld tränga sig in genom att klättra uppför förhuggningens yttersidor. Sqvaller-Maja från Ulsund utmärkte sig framför alla de öfriga både genom snabbheten i sin tunga och genom sina enträgna stormningsförsök. Då hon ej ville låta tala med sig, befallde Klang helt enkelt dem, som höllo vakt, att med våld afvisa henne.

Olyckligtvis för Sqvaller-Maja hade hon för sitt tredje anfall valt den plats, som vaktades af en dräng från Ulsund. I följd af hennes lögner och sqvalleraktighet hade den flicka, till hvilken han länge haft ett godt öga, slagit upp med honom och gift sig med en annan.

— Nu, tänkte drängen, då han såg den förhatliga sqvallerkärigen krafla uppför sidan, och hämnden glödde i hans bröst, nu ska' du få betalt för gammal ost, du gamla hexa.

Han lät Sqvaller-Maja komma så högt upp, att hennes grå hårtestar voro i jemnhöjd med förhuggningens öfversta kant. Först gaf han dock den påträngande kärigen en skarp tillsägelse att draga sig tillbaka, men då hon i stället, under utösande af de gröfsta skällsord hennes läppar kunde uttala, med sina klolika fingrar grep tag i den öfversta stocken, gaf drängen henne en så väldig knuff för bröstet, att hon genast släppte sitt tag. Ett gällt anskri och hon

störtade handlöst till marken, der hon blef liggande med afbrutet ben.

Åsynen af Sqvaller-Majas fall betog med ens de öfrige lusten att förnya stormningarne. De skulle dock hafva qvarstannat längre för att utösa sin galla öfver förhuggningens ogina försvarare, om ej ett i sporrsträck framsprängande bud högljudt förkunnat, att ryssarna nalkades med stormmarsch och redan voro i närheten af Ytter-Eneby. Kacklande som en gässkock, svärjande och skrikande försvann slutligen den qvinliga hopen på vägen till Södertelje.

Af fruktan för att blifva öfverrumplad hade kapten Dorukoff förutskickat ett par smärre afdelningar. Dessa närmade sig försigtigt förhuggningarne. Så snart de blefvo synliga höjdes på uppmaning af Klang ett enda kraftigt härskri. Ryssarne blefvo förbluffade och skyndade hastigt tillbaka till hufvudstyrkan, för att berätta hvad de sett och hört. Af deras berättelser trodde Dorukoff till en början att han emot sig hade en så öfverlägsen styrka, att han ej skulle kunna tilltro sig någon stormning. För att närmare undersöka förhållandet befallde han därför, att en af haubitzererna skulle klargöras. Sjelf riktade han och aflossade första skottet. Ett par af förhuggningens löst lagda stockar lossnade och drogo två andra med sig i fallet.

— Åh, det är inte så farligt, som det ser ut, mumlade han och framförde sina trupper. Samtidigt återkom äfven tre utskickade soldater med två af trumslagarne såsom fångar. Ryssarne hade träffat på hela den af Klang utsända flocken och skrämt den på flykten med undantag af de två, som de medhade. Dessa måste nu, under hotelse att annars bli skjutna,

ej blott omtala hvad slags folk som fanns inom förhuggningen, utan äfven orsaken till deras vistelse i skogen.

Kapten Dorukoff ansåg nu segern vara viss och spridde sitt folk i en halfcirkel framför förhuggningarne samt gaf befallning att under ideligt skjutande avancera framåt. När ögonblicket blefve gynsam, skulle han gifva tecken till stormning.

Det första skottets verkan på försvararnes sinnen var märkvärdig att åse. Ett ringa fåtal bar ännu hufvudet lika högt och modet lyste ur ögonen ännu oförminskadt, men största delen ryckte till och bleknade, benen och händerna, som höllo vapnen, darrade. Då stockarne föllo, uppstod bland dem en formlig rusning mot den lemnade smala öppningen åt sjösidan till. Endast Klangs kraftiga ingripande kunde hämma den redan påbörjade flykten. Den första bland de flyende var drängen, som störtat ned Sqvaller-Maja. Då Klang fick syn på honom, skrek han:

— Att slåss mot värnlösa käringar, det duger du till, din eländige pultron, men röner du allvarsamt motstånd, och en här män emot dig, då springer du som en backhare. Och ni andre ä' inte stort bättre. Kung Karl skulle bara ha' sett er. Blixt och dunder, en sådan skam! Men spring bara ut om det lyster er, så ska' ni snart ha ryssen i hälarne, och han ska' skjuta ned er som hundar, en och hvar enda en. Se så, spring nu, fortfor Klang och lemnade öppningen fri. Spring för glatta lifvet!

Ingen rörde sig. Alla skämdes, helst när de sågo de modige kamraternes hänfulla blickar. Drängen från Ulfund var af blygsel både hvit och röd i ansigtet.

— Nå, utbrast Klang och pekade på öppningen,

ska' ni inte ge er af snart. Med de modiga pojkarne här ska' jag nog veta försvara mig!

Ingen rörde sig ej heller nu ur fläcken. De fege stodo som förstenade. När Klang märkte detta förändrade han tonen.

— Jaså, ni vill slåss, skrek han, och det ska' ni också få, det lofvar jag er. Marsch tillbaka till edra platser. Den, som nu inte lyder, den skjuter jag ned utan barmhertighet. Sådan disciplin har jag varit van vid i kung Karls här!

Och med dessa ord spände han hanen på sin stora polska ryttarpistol, ett byte från slaget vid Holofzin.

Nu lydde alla och snart var ordningen återställd. Gubben Klangs energiska och burdusa uppträdande hade ej förfelat sin verkan på dessa naturer, som endast med handkraft måste föras fram.

Ryssarnes eld besvarades ganska lifligt från förhuggningen. Åsynen af de stupade samt de sårades jemmerskri förlamade visserligen ännu någras armar och tryckte på deras sinnen, men ju lifligare striden utspann sig och ju varmare drängar och bönder blefvo i kläderna, desto mera ökade sig deras mod. De sköto ganska säkert och mer än en gång svor Dorukoff öfver den manspillan han rönte.

Gubben Klang hade observerat honom då han utdelade sina befallningar, och han slöt deraf, att han måste vara befälhafvaren.

— Om jag bara kunde knäppa honom, tänkte karolinen, så skulle det vara kaputt med hela anfallet. Hör du, Anders, skrek han, jag ser att ditt gevär skjuter bra. Låna mig det.

Gubben Klang steg nu upp så högt han kunde, lade geväret på en af de öfversta stockarne och tog

sigte på kapten Dorukoff, som från en temligen hög sten kommenderade de sina. Skottet brann af och ryssens hufvudbonad försvann.

Ett jubelskri från förhuggningen besvarade skottet. De ryska linierna hade synbarligen råkat i förvirring.

— O, om jag nu bara hade femtio af kung Kabussar, skrek gubben Klang, ryssen skulle då snart respass!

Kapten Dorukoff hade ej blifvit sårad. Förtretad öfver sitt missöde befallde han, sedan linierna blifvit ordnade, en allmän stormning.

Att Klangs oordnade hopar ej kunde motstå denna, var naturligt. Fot för fot trängde fienden fram; förhuggningen genombröts och fiendens skäggiga anleten visade sig innånför densamma.

Nu sattes gamle Klangs tålamod på prof. Nu skulle det visa sig hvar han lärt sin krigskonst. Sedan han samlat omkring sig återstoden af den lilla styrkan, och det var knappt femtio man, sade han:

— Om vi retirera mot staden, skall fienden hinna oss och göra oss till fångar. Bättre då, att vi på båtarne gå öfver till Mörkön. Den, som ej vill gå med kan fortsätta fram till staden.

I så god ordning, som möjligt var, drog sig Klang derefter ned till båtarne. Den fasta hållning, som svenskarne visade, gjorde att kapten Dorukoff betänkte sig, innan han vågade ett anfall. Följden här af blef, att Klang med sin lilla styrka obehindradt kunde utskeppa sig, hvarefter båtflottiljen styrde rakt på Dåderö. Bland de döda befunno sig de båda vännerna Anders och Peter, Sqvaller-Majas antagonist, drängen från Ulfund, samt bonden, som förlorat sin hästkrake. Vägen till Dåderö belystes af lågorna från den af ryssarne

i brand stuckna förhuggningen. Sedan detta var gjordt, marscherade kapten Dorukoff rakt på Södertelje.

st
än

12.

Då furst Galitzin antog, att kapten Dorukoffs afdelning hunnit ett godt stycke på vägen, gaf han befallning om, att flottan skulle lyfta ankar. Vinden var hvarken dålig eller god och först i skymningen dubbletade den Mörkö horn, eller Horns udde. Amiralens skepp, fördt af Sten Bengtsson, gick i spetsen.

— Herr amiral, sade inspektoren, då furst Galitzin gjorde min af att placera en soldat på hvardera sidan om honom, der han stod vid rodret, jag har mottagit min betalning, och skall således lotsa eder flotta så långt den kan lotsas, men låt mig slippa den der bevakningen, som påminner om fången, och jag är ju ingen fånge, ty af fri vilja har jag kommit hit och ej af tvång. Dessutom vill jag säga eder, herr amiral, att lifvet är mig så föga kärt, att jag när som helst skulle kunna sätta hela ryska flottan på grund, om ni tvingar mig med de der.

Och vid dessa ord pekade han på de framkommande soldaterna.

Furst Galitzin såg de mörka blickarne och trotset kring de våldsamt hopbitna läpparne, och han gaf stillatigande soldaterna en vink att träda tillbaka. Sjelf lemnade han också Sten Bengtsson i oqvald besittning af rodret.

Allt tydligare höjde sig Mörkö horn ur vågorna och med falkblickar spejade inspektoren efter den lilla stugan, dit hans åtrå stod. Snart började han se en

skymt af den. Han gick dock förbi densamma och lät ankaret gå öster om Oxenö.

— Nu, herr amiral, sade han, begär jag att få de femtio man, som ni lofvat mig. Hvad jag skall uträtta, kan ske på ett par timmar. Derefter har jag ingenting vidare att begära af er.

Amiralen nickade bifallande och länge dröjde det ej, förrän två stora barkasser styrde kurs rakt på Mörkön. Skymningen hade då redan inträdt.

Ryktet om att den ryska flottan lyftat ankar och närmade sig Mörkö horn, utbredde allmän förskräckelse på ön. Så många som kunde flydde från kusterna och gömde sig i öns midt, förvissade om att fienden ej skulle intränga så djupt.

Äfven egaren till Horn gjorde sig med sin familj i ordning till flykt. Då bonden länge sökt öfvertala Helge Gunnarsson att följa med, utbrast denne:

— Jag stannar qvar här. Det kan väl hända, och jag tycker mig se det på edra blickar, att ni tager mig för en ryssvän, men i den tanken har ni orätt. Det är en vigtig sak af enskild natur som håller mig qvar här.

— Mor Gretas vackra dotter, kanske, inföll bonden illparligt. Jag har nog sett...

— Just så, afbröt Helge Gunnarsson raskt. Bara ofriden väl hinner gå öfver, skall jag medtaga henne till staden.

— Men, inföll nu bondhustrun och blandade sig i samtalet, blir hon inte en allt för ung hustru.

— Åt en så gammal man, ifyllde köpmannen skrattande. Jo, det har ni allt rätt i. Det är inte heller som min hustru hon skall följa mig.

Bondens och hans gummas ansigte förlängdes

betydligt. Efter några minuters funderande sporde hustrun:

— Då blir det väl som tjensteflicka?

— Nej, inte det heller.

Detta svar förbryllade alldeles den frågvisa gumman, som bara gapade och såg dum ut. Innan hon kunde få fram den fråga, som nu sväfvade på hennes läppar, hade köpmannen försvunnit.

I mor Gretas stuga rådde också stor förvirring. Långa stunder kunde Greta stå uppe på den höga bergsknallen bredvid stugan, hvarifrån man hade en storartad utsigt öfver hafvet och betraktade den sig närmande ryska mordbrännarfloktan. I vissa ögonblick hyste hon liksom ett svagt hopp om, att den skulle ändra kosa och styra utåt igen, men då hon slutligen märkte, att den envist höll kurs på Mörkö horn, försvann detta hopp.

— Jag måste väl, äfven jag, lemna min kära stuga, mumlade hon för sig sjelf och steg ned från berget. Besynnerligt förefaller det mig, att ej Sten Bengtsson, som ju är så ifrig att få Karna till hustru, kommer hit för att rycka henne och mig ur faran. Skulle det kanske vara sanning hvad som glunkas om, nemligen att inspektoren umgås med förrädiska planer? Jag ville ej tro det. Men, fortfor hon och blef ännu mera fundersam, det står heller aldrig rätt till med Karna. Förut var hon dyster och sorgsen ända från den dag Åke blef afvisad, men så fort den der främlingen kom till ön, förändrades plötsligt hennes sinne. Nu är hon munter och glad och skrattar åt allting. Hvem kan den främmande vara?

Då mor Greta inträdde i stugan, såg hon genast att Karna gråtit. Hon sporde henne icke direkt om orsaken dertill, utan gick omvägar.

— Du är ledsen, flickan min, sade hon mera vänligt än hon var van.

— Ja, svarade Karna, jag har nyss fått en sorglig underrättelse.

— Hur lyder den?

— Ryssen har gått fram på Nyköpingsvägen och eröfrat Pilkrog, samt tågar rakt på Telge.

— Det är ingen sanning, utbrast mor Greta häftigt.

— Jo, det är sanning. Han ljuger inte.

— Hvilken han? Främlingen, kan jag tro?

— Ja.

— När träffade du honom?

— Under det mor stod uppe på berget gick han förbi och när jag frågade honom efter nyheter, så berättade han detta för mig.

— Det är då för märkvärdigt, att jag ej kan få se den der karlen, utbrast mor Greta harmsen. Har du träffat honom ofta?

— Blott tre gånger.

— Det är kanske tre gånger för mycket, tänkte mor Greta för sig sjelf. Högt sade hon. Om du skulle få syn på honom medan jag är i närheten, så ropa på mig.

— Ja.

Och äfven denna natt sänkte sig öfver jorden. Intet löf rörde sig. Det kändes så qvalmigt och tungt, men ännu tyngre blef sinnet, när tanken fördes ut till mordbrännarflottan. Under varma böner till den Högste om hjälp och styrka i de stundande pröfningarne, gingo mor Greta och hennes dotter till hvila. Innan Karna somnade egnade hon sina tankar åt Åke och den vänlige främlingen, som så säkert lofvat, att hon skulle få den älskade och ej tvingas att taga någon annan. Men, om Åke ej lefde?

Midnatten hade knappt hunnit inbryta, förrän de två ryska båtarna lade till vid stranden och soldaterna nästan ljudlöst stego i det grunda vattnet, samt vadade i land.

Den underofficer, som anförde styrkan, höll sig tätt vid inspektorens sida. Han hade nemligen fått sträng befallning, att ej ett enda ögonblick lemna Sten Bengtsson ur sigte. Denne tyckte visserligen ej om hedersvakten, men han kufvade dock sin harm vid tanken på att soldaterna voro behöfliga vid hans expedition.

Sedan truppen blifvit ordnad, ställes marschen upp till mor Gretas lilla stuga, hvilken under djup tystnad omringades.

Den ryska truppen hade knappt hunnit lemna stranden, förrän en karl pustande reste sig bakom en af de stora stenar, som lågo vid pass femtio alnar från landningsplatsen, samt ilade med snabba steg uppåt ön. Svetten rann i strömmar, men han fortsatte det oaktadt sitt snabba lopp, allt under det han mumlade för sig sjelf:

— O, om jag ej komme för sent! Flyktingen sade ju, att de voro på väg hitåt, och Åke visar vägen. O, om det ej vore för sent!

Mannen var Helge Gunnarsson. En oförklarlig oro, ökad af mordbrännarflottans närhet, hade gjort att han hela aftonen vankat af och an på stranden och noga följt de ryska galèrernas rörelser.

Oupphörligt aftorkande svettperlorna, skyndade Helge Gunnarsson framåt. Plötsligt stannade han. Förnam han ej ett ljud framför sig? Han gick ånyo ett par steg framåt, men studsade häftigt tillbaka, då detta anrop nådde hans öron:

— Hvem der?

Helge Gunnarsson blef glad, ty han visste nu, att han funnit dem han sökt. Vid närmare påseende var det också Åke sjelf, tillika med gubben Tomas, som han påträffat. Dessa kände också igen den rike köpmannen och yttrade sin förvåning öfver hans vistelse på ön.

— Derom få ni tala sedan, afbröt Helge Gunnarsson. Har ni femtio käckar karlar med er, så ska' vi fånga landsförrädaren.

Med den yttersta försigtighet närmade sig styrkan mor Gretas hem. Den var ej långt borta, då med ens himlen upplystes af ett bländande sken.

— De skurkarne ha satt eld på stugan, skrek Helge. Skynda, annars komma vi för sent.

Och ned för klipporna störtade de modige männen och kommo lagom för att se två qvinnor med våld släpas ned mot stranden.

Åke igenkände genast Karna. Följd af de raskaste bland truppen, ilade han fram. Han såg genast hvar Sten Bengtsson släpade bort den unga flickan.

Ryssarne blefvo fullständigt öfverraskade genom det häftiga anfallet. Mer än halfva styrkan med underofficeren i spetsen, flydde hals öfver hufvud och kastade sig i båtarne, hvilka de hastigt sköto ut. I följd häraf blefvo de öfrige prisgifne åt böndernes och drängarnes raseri, och länge dröjde det icke, förrän de voro nedhuggna.

Sten Bengtsson kämpade länge för sitt lif, men slutligen föll äfven han, sedan han förgäfves sökt att rycka Karna från Åke. När den lilla stugan var en askhög, hade striden också ändats.

Bland de sårade befann sig också mor Greta. En rysk kula hade borrar sig in i hennes bröst. Så varsamt som möjligt, lades hon på en bår och fördes till Horn, dit ankomsten skedde i dagbräckningen.

Då mor Greta ändtligen slog upp ögonen, fann hon Karna och Åke knäböjande vid sin bädd. Ett stycke afsides stod Helge Gunnarsson och i hans manliga anlete stodo de djupaste sinnesrörelser att läsa.

Sedan mor Greta en stund betraktat de knäböjande kom hon händelsevis att rikta sina blickar åt det håll, der köpmannen stod. Och hur förändrades ej nu hennes anlete! Några minuter stirrade hon som en förryckt på Helge. Denne närmade sig bädden, fattade den döendes hand, och sade:

— Margareta; ännu en gång skulle jag återse dig, som ett oblidt öde ryckte ifrån mig. Jag . . .

— Hvad jag längtade efter denna stund, utbrast den sjuka med öfvernaturlig ansträngning. Karna, fortfor hon och lade sin hand på dottrens hufvud, jag känner att jag snart skall gå hädan, men jag gör det lugnt och öfverlemnar dig härmed åt din rätte fader . . .

Ansträngningen hade utmattat den sjuka. Hon fick ej mera sansen tillbaka. Lugnt utandades hon snart sin sista suck.

Två dagar derefter, eller den 22 Juli 1719, brändes Södertelje stad af ryssarne. Endast kyrkan jemte några få hus blefvo skonade.

Då freden ändtligen slöts, kom Åke såsom bokhållare till Helge Gunnarsson och ett par år efter här ofvan skildrade händelser, vigdes han och Karna i det åt S:t Ragnhild helgade templet. Äfven under medgångens dagar visade den unga flickan samma ödmjuka sinnelag, som under fattigdomen och var derfor en sannskyldig prydnad för det samhälle, vid hvilket hon nu blifvit fästad med oupplösliga band.

GILJAREFÄRDEN.

ROMANTISERAD SKILDNING

FRÅN

HANSEFÖRBUNDETS TID.

AF

J. O. ÅBERG.

STOCKHÖLM,
F. C. ASKERBERGS FÖRLAG.

STOCKHOLM
ASSOCIATIONS-BOKTRYCKERIET
1887.

1.

Utanför Ölands norra udde, stampade en så kallad »snäcka» våldsamt i brottsjöarne och kunde endast långsamt arbeta sig fram norrut. Stormen, som under flere dagars tid rasat i Östersjön, hade kräft många offer, och äfven tvungit det i fråga varande fartyget, att söka nödhavn på östra kusten af Öland.

Det hinder, som derigenom uppstått i resan, behagade icke skutans befälhavare, Johan Mallyn, det kunde man tydligt se af hans bistra miner och häftiga åtbörder, under det han gick fram och tillbaka på »snäckans» akterdäck. Också vände han sig efter en stund till styrmannen, en rödhårig mecklenburgare med ett vildt och lömskt utseende, och mera framröt, än framsade dessa ord:

— Det är väl inte många ukesjöar som vi tillryggalagt ännu?

Styrmannen betraktade noga ett vid masten fastsatt timglas, räknade en stund efter, och sade derpå:

— En och en half.

Johan Mallyn stampade vredgad i däckets och mumlade för sig sjelf ett par meningar, dem styrmannen ej kunde uppfatta.

— Håll fortfarande samma kurs som nu, och om något krämarskrof blir synligt, så . . .

Befälhafvaren fullbordade ej meningen, utan nickade i stället åt mecklenburgaren på ett sätt, som denne förstod.

— Var lugn, mumlade han halfhögt; hvarken någon skuta från Danzig, Lübeck, Kalmar eller Visby skall undkomma. Oh, jag har nog i så många Herrans år plöjt Östersjöns vågor, och känner så väl till färdvägarne här, att ingen mera kan undgå Diedrich Weller. Alla, som gå åt Riga till, måste anlöpa Visby för att klarera, annars få de med den stadens sjörätt att göra. Men vi, fortfor Diedrich och gnuggade förnöjd de bruna och valkiga händerna, vi klarera inte för någon, utan undersöka de rikt lastade hansekoggarne och taga hvad som faller oss in.

Sedan han derefter noga öfvertygat sig om, att Johan Mallyn gått ned i kajutan och ej stod på lur i trappan, fortfor han i sin halfhöga monolog, vid hvilken han blifvit så van, att han ej kunde tänka tyst:

— De förnäma och rika slägterna hålla sig ej för goda att plundra köpmanskoggar och göra strandhugg. Mallyns far idkade samma yrke innan han blef borgare i Kalmar. Undrar hvarför sonen längtar så ifrigt till Gotland. Inte är det för koggarnes skull, fastän han nog ej skulle låta en dylik gå oantastad förbi. Nej, det måtte finnas någon annan dragningskraft. Ah, fortfor Diedrich Weller och lade ena fingret längs den krokiga näsan, såsom han hade för sedvänja då han funderade på något viktigt, den der fagra köpmansdottren, som förra sommaren var i Kalmar och helsade på sin farbror, har nog lockat hans håg. Hennes far, Mårten Offeson, är en mäkt

rik köpman och den vackra Margaretha, hans enda barn, så att nog får hon, utom de sex koggar fadren eger, åtskilliga tusen mark rent silfver*).

Och liksom hade tanken härpå oroat styrmannen, började han att med häftigare steg promenera fram och åter på däck, obekymrad om de vågstänk, som tidt och ofta piskade honom i ansigtet. Sjön började, tyckte han, att lugna af så småningom, ty »snäckan» stampade ej så hårdt som förr. Luften var dock fortfarande tjock och vinden tjöt ännu olycksbådande i tågen.

Vid en svår krängning var det nära att Diedrich Weller gått öfver bord. Han lyckades dock att i lagom tid få tag i en lina, vid hvilken han krampaktigt höll sig fast. Härunder varseblef han, likt ett svart spöke, konturerna af ett fartyg höja sig på vågornas ryggar och derefter försvinna. Sedan Diedrich väl fått säkert fäste på däck, spejade han ifrigt efter att den försvunna synen åter skulle visa sig. Längre väntade han förgäfvets men slutligen blef hans lifliga åtrå stillad af detta rop från den i mastkorgen spejande matrosen:

— En stor kogg för ut!

Diedrich Weller hoppade till af glädje.

— Ändtligen få vi någonting att göra. Det har på länge inte varit någon sysselsättning åt pojkarne, och jag har nog märkt, att de börjat finna lifvet tråkigt. Så högt hans lungor förmådde ropade han derefter: Kanske att det är en hanseatisk spejare?

— Nej, svarade matrosen. Han har varseblifvit oss och flyr nu...

— Vid min faders skägg, utropade i detsamma

*) En mark rent silfver motsvarade omkring trettio kronor.

en grof stämman bakom Diedrich Weller, han får inte komma undan. Sätt till så många segel skutan kan bära. Den der har nog rik last på Riga.

Det var Johan Mallyn, som, osedd af styrmannen, åter kommit upp på däck.

De djerfve sjömännen, dels öländingar, dels gotländingar, skyndade att genast hörsamma befallningen. Begäret efter byte stod tydligt att läsa i deras blixtrande ögon; vapnen fejades och alla gjorde sig redo till antring.

Vid tiden för denna skildring, början af fjortonhundratalet, var Östersjön ett för handelskepp ytterst farligt haf att befara, ty från och med den holsteinska kusten och danska öarne, ända upp emot åländska skären svärmade sjöröfvare, plundrande och mördande. Desse fribytare, som gjorde stor skada på den fredliga handeln, voro förnämligast holsteinska ädlingar, beskyddade af de holsteinska herskarne, hvilka till gengäld för det beskydd, de lemnade, togo sin anpart i bytet. Äfven stadsborgare och andra förmögne män, som hade råd att utrusta ett kaparefartyg, uppträdde ogeneradt såsom sjöröfvare, utan att deras anseende på något nämnvärdt sätt minskades. Tidsandan var sådan. Det ädla högsinnade riddarlivet hade förvandlats till simpla röfvarebedrifter och häfderna veta om tala många nesliga illdåd af upplyste män, som i stället borde skyddande vaka öfver att seder och frid rådde. Flere af Kalmar stads embetsmän, såsom rådsherrar och andra, hade till en början ej aktadt för rof, att preja an köpmansfartyg, mörda deras besättningar och bemäktiga sig lasten, hvilken sedan fördes till de röfvarhålur, som till stort antal funnos vid Smålands, Ölands och Gotlands stränder.

För att skydda sina krämarskutor utrustade der-

för hansestäderna vissa fartyg, som skulle åtfölja lastskeppen, och det fanns tider, då ordentliga biflottor, sammansatta af de olika hansestädernas fartyg, jagade efter sjöröfvare och förforo på det strängaste mot dem, som de lyckades uppfånga. En dylik fångst togs dock icke alla dagar, ty fribytarfartygen voro bemannade med raska och beslutsamma sjöbussar, hvilka ingenting hade att förlora, utom lifvet, som för dem var af ringa värde, men deremot allt att vinna. Dessutom kände dessa fribytare bättre till sina smyghål och kunde i följd af sina mindre djupgående fartyg lättare draga sig undan inåt vikarne och sunden.

Mer än en gång efter det han lemnat Kalmar hade Johan Mallyn varit jagad af hansestädernas så kallade lejdskepp (de fartyg, som beskyddade handelskutorna), men tack vare den snabbseglande »snäckan», hvilken fått namnet »Höder», lyckades han hvarje gång komma undan. På jemförelsevis lång tid hade han icke fått något byte i synhåll, hvadan hans lynne var ovanligt retligt.

Det var också i följd häraf som han afbröt utkiken med de förut angifna orden.

— Ja, svarade Diedrich Weller, beherskande sin öfverraskning, såvida han ej har lejdskepp, skall han inte undkomma oss.

Styrmannen hann knappt tala till punkt, förrän Johan Mellyn skrek med en stämma, som tydligt hördes öfver vinden:

— Klart till strid.

Den af femtio härdade sjöbussar bestående besättningen var snart färdig. Alla visste hvad det gällde och voro äfven beredde derpå.

Köpmanskoggen, som anade oråd, hade satt till alla segel och länsade undan så fort sig göra lät.

Men »Höder» var snabbare och inom kort befann den sig straxt akter om den flyende krämarskutan.

— Det är en holländsk bojort, ropade fribytarekaptenen så öfverljuddt, att hela besättningen hörde det. Ären I med om att anpacka och utplundra densamma?

Ett enhälligt »ja» besvarade Johan Mallyns fråga. Han sade derefter, under det han med blickarne stadigt följde den flyende bojorten:

— Fram med tärningarne, gossar! Vi skola se hvem, som först skall hugga fast i rofvet!

Hela besättningen samlades kring kaptenen; tärningarne rullade och lotten föll på Diedrich Weller.

Bojorten var nu upphunnen och inom kort satt Wellers änterhake fast i deras reling. Några ögonblick derefter stormade Johan Mallyn i spetsen för sin besättning in på de värnlösa holländarne. Desse försvarade sig så godt de kunde, men dukade snart under i den ojemna kampen.

— Öfver bord med dem, skrek fribytarekaptenen. Inga vittnen få finnas, och sedan borra vi . . .

Han fick ej sista ordet öfver läpparne, förrän Diedrich Weller bestört utropade:

— Ett lejdeskepp!

Under den förbittrade striden hade fribytarne ej observerat det sig för hårdt spända segel närmande krigsfartyget, från hvilket stormen hade skingrat nästan alla de fartyg, det skulle beskydda. Det kom nu, som man säger, i grefvens tid, för att hindra bojortens plundring och borring.

Johan Mallyn rasade. Det byte, som han så säkert hoppades få, blef nu i sista stunden honom frånryckt. Hans förbittring skulle dock hafva ett aflopp, och detta blef de olyckliga kvarlevande af den holländska besättningen.

Som ursinniga vilddjur snokade fribytarne i spetsen för sin befälhafvare efter något att mörda. Snart ljud dock Mallyns röst:

— Fort tillbaka!

Alla störtade om bord på »snäckan», hvilken snart blef lösgjord från bojorten, och för spända segel ilade bort med den bloddrypande besättningen.

Då fribytarne väl hunnit aflägsna sig, reste sig bland allt det lösa gods, som fanns på däcket, en pojke om femton år. Med rädda blickar såg han sig en stund omkring och då han märkte, att sjöröfvarefartyget hastigt aflägsnade sig, vågade han krypa fram. Pojkens klädsel utvisade, att han ej tillhörde besättningen.

— Alla ha' blifvit mördade, utbrast han under det en rysning skakade hans gestalt. Hu, jag glömmer aldrig hur otäck deras befälhafvare såg ut när han uppmanade sitt folk, att kasta besättningen öfver bord. Om han befunne sig bland tusentals människor, skulle jag känna igen honom. Men hvad är detta? En knif, en vacker knif. Den måste jag ega.

Efter det han upptagit knifven, grep han styret och bragte med stor ansträngning bojorten i kurs igen. Längre dröjde det likväl ej, förrän han anropades från det snabbt framilande lejdeskeppet, hvilket inom kort låg sida vid sida med holländaren:

— Hvad heter du, pojke?

Det var på svenska som anropet skedde.

— Harald Offeson, ljud svaret.

2.

Mårten Offeson bodde vid Strandgatan i närheten af Lamberts torn i Visby, och i hans gästfria hus hade hvem som helst tillträde. Han var också en af stadens och öns rikaste män, och ehuru hans förfäders förmögenhet betydligt reducerats genom Valdemar Atterdags sorgliga plundring af Visby, sommaren 1361, då tre de största ölkar, som funnos i staden, inom 3 solmärken måste fyllas med guld och silfver, så kärt det borgarne vore att behålla sina förra friheter, hade likväl så mycket blifvit öfrigt, att den ansedda släkten ändock hade namn om sig att ega en rätt ansenlig förmögenhet.

Under en ganska lång tid hade Offeson endast lidit förluster, dels i följd af att hans egna eller befraktade fartyg lidit skeppsbrott, dels uppbringats af fribytare. Dessa motgångar nedtryckte visserligen till en början hans sinne, men han förlorade ändock ej modet. Af de lejdeskepp, som han tillsammans med flere af stadens rikaste köpmän utrustat, hade inte ett enda hörts af på ett par månaders tid.

Dessa omständigheter gjorde den rike köpmannen nedstämd, och han plägade ofta smyga sig ned till stranden, derifrån han ensam spejade utåt hafvet, under det djupa suckar tidt och ofta arbetade sig fram ur hans bröst. Var det lystnaden efter de egodelar han trodde förlorade, som ammade hans djupa svårmod?

En blåsig afton stod han efter vanligheten nere vid stranden. Hans oroliga blickar följde uppmärksamt de snabbt framilande molnen, mellan hvilka fullmånen då och då bröt fram och med sitt klara ljus öfvergöt

det svallande hafvet, de grå och dystra, här och der nedbrutna ringmurarne, de hanseatiska trappformiga husgaflarne och de herliga kyrkorna med sorgliga spår efter de danske plundrarne.

Hastigt spratt Mårten Offeson till vid det han förnam smygande steg bakom sig.

— Bara du, Jakob, sade han och for med handen öfver pannan, liksom för att återföra de störda tankarne till dess rätta spår.

— Ja, herre, svarade den gamle fiskaren, jag har många gånger sett er vandra här som en ensling under natten, och har nu velat fråga, om det är för er son, som ni oroar er?

— Rätt gissadt, gubbe, inföll Offeson. För mera än ett år sedan skickade jag Harald, min ende son, till min gode vän och affärsman, Herman Wyhlen, att något fullkomna sin uppfostran. Tiden är nu inne att han skulle komma hem. Wyhlen har stora och starka bojortar och han lofvade mig att sända Harald med någon af dem. Olyckligtvis lär dock Östersjön nu hvimla af sjöröfvare, och du vet nogsam, att de aldrig skona ett köpmansskepp, det må tillhöra hvilken nation som helst.

Och vid dessa ord torkade Mårten Offeson ångestsvetten från sin panna.

— Sannt, herre, inföll gamle Jakob, men jag vet också, att hansan redan har mer än tio lejdskepp ute på spaning. Deraf har Kalmar bidragit med tre och dessa föras af män, som ej skola lägga fingrarne emellan om de träffa en fribytare. Men, fortsatte den gamle fiskaren och sänkte hufvudet, om eder son skulle falla i de vilda människens händer, så hafven I ju alltid eder sköna och hjertegoda dotter Margaretha. Det finnes

här i Visby många unga och förmögen köpman, som skulle vara henne värdig och som . . .

Innan Jakob hann tala till punkt, grep Mårten Offeson honom i ena armen och förde honom ett stycke afsides från sjöbodarne. Då han ändtligen kunde vara säker på att ingen lyssnade till dem, sade han:

— Du menar, att han nog skulle kunna sköta mina stora affärer, och deri har du rätt, Jakob. Men, nu är det en annan omständighet, som kommer emellan. Lofvar du mig, att ej för någon omtala hvad jag nu yppar för dig?

— Här, herre, svarade Jakob och räckte köpmannen sin grofva hand. Är det nog?

— Ja. Hör nu på. Du skall veta, att min dotter ända sedan hon kunde erfara kärlekens känsla älskat unga Henrik Spahn, som efter sin faders död också får en stor förmögenhet. Jag har visserligen ingenting emot det äktenskapet, men ett löfte, som jag för många år sedan gifvit, och om hvilket jag blef erinrad när jag sednast var i Kalmar, gör att jag . . .

— Hvad är det för ett löfte? sporde Jakob, då Mårten Offeson började att häftigt gå fram och tillbaka, i stället för att fortsätta sitt tal.

Det syntes tydligt, att Offeson kämpade en inre strid med sig sjelf, om han åt Jakob skulle anförtro sina bekymmer, eller ej. Slutligen blef han ense med sig sjelf, att det ändock kunde vara godt att i den gamle bepröfvade mannen hafva en rådgifvare, hvadan han fortfor:

— Rådsherren Mallyn och jag voro goda vänner och trädde i äktenskap nästan samtidigt. I en glad stund lofvade vi att de af våra barn, som först föddes

af olika kön, skulle blifva man och hustru. Ett par månader derefter fick Mallyn en son och sedan nära ett år gått till ända, jag en dotter. Båda voro förstfödda. Mallyn dog inom kort och jag glömde alldeles bort vårt aftal, ända till dess jag, såsom du nyss hörde, för en tid sedan var i Kalmar. Unge Mallyn, nu en ståtlig man, hade fått veta aftalet på fadrens dödsbädd och påminde mig derom. Margaretha bleknade och det var först på hemvägen, som hon anförtrodde mig, att hon älskade och aldrig skulle kunna älska någon annan än Henrik Spahn. Du ser alltså, redlige Jakob, att jag är i en svår klämman mellan kärleken till min dotter och min pligt, att uppfylla ett gifvet löfte.

— När skall afgörandet ske? sporde Jakob funderamt.

— Johan Mallyn sade sig skola komma hit denna höst.

— Mallyn, Mallyn, upprepade Jakob mera för sig sjelf. Högt sade han efter en stunds funderande: Jag har bestämdt hört det namnet förut uttalas med afsky. Ja, det har jag, så sannt jag nu står här, utropade han med högre stämma. När jag i min ungdom var lots vid Kalmar, fanns der en rådsherre, som hette Mallyn, och som förut varit sjöröfvare. Ja, mitt minne bedrager mig ej.

— Men, invände Mårten Offeson förbluffad, hvad har sonen att göra med om...

— Ack, herre, afbröt Jakob, jag är den äldste af oss och har sett mest af verlden. Nu har det visserligen lyckats hansan att något stäfja sjöröfveriet, som under de holsteinske och mecklenburgiske grefvarnes och furstarnes öfverhöghet nästan opåtaladt bedref sitt skamliga ofog. Jag säger ingenting mera,

herre, utan att det kan vara ett arf hos den unge Mallyn, om han lockats ut på äfventyr. Till sist beder jag att få gifva eder ett råd.

— Gör det, utbrast Offeson ifrigt, lik en drunknande, som griper efter den svaga plankan.

— Förhasta eder då icke, utan inhemta först underrättelser från Kalmar. Om I viljen, är jag redo att genast begifva mig dit i och för denna sak.

Mårten Offeson funderade en god stund. Slutligen sade han:

— Kom tidigt i morgon upp till mig, så skall du få penningar. Min dotters lycka ligger mig mera om hjertat, än att jag handlost skulle kasta henne i en okänd persons armar. Får du om Johan Mallyn sådana underrättelser, som du nyss påpekat, då anser jag mig handla rätt, om jag bryter mitt åt gamle Mallyn gifna löfte.

Offeson och Jakob skiljdes härefter. Något lugnare i följd af samtalen med Jakob, återvände han långsamt till sitt hem, under det den gamle fiskaren orolig ilade till sin bostad. Härunder mumlade han för sig sjelf:

— Jag vet hur höge herrar bruka fara fram, och de bry sig ej om hvem de angripa endast de kunna mörda och göra byte. Det är ju icke så fasligt länge sedan de lübeckska sändebuden, under sin resa från Kalmar till Stockholm blefvo öfverfallna och utplundrade tillika med sina fartyg, och det till på köpet af stormän från Kalmar. Den der Mallyn, den omtalades, under min vistelse der nere, såsom en äkta sjöröfvare. När då hanseaterna blefvo fribytarne öfvermäktige och nedbröto deras nästen i Mecklenburg och på de danska öarne, då köpte flere af dem sig nåd af städerna och blefvo borgare derstädes. Så äfven Mallyn, som

till och med slutade såsom rådsherre. Ja, suckade gamle Jakob och öppnade dörren till sin lilla stuga, det är som klerken Matheus brukade säga, att det nog går underligt till här i världen.

3.

Utanför fiskläget Gniesverd*), beläget på vestra kusten af Gotland, ungefär midt emellan Nierudde*) och Vestergarns holme, syntes dagen efter samtalet mellan Mårten Offeson och fiskaren Jakob, två fartyg, hvilka satte det lilla fisklägets innevånare i ej så liten förundran, blandad med förskräckelse. Orsaken till denna sednare känsla, var att de båda fartygen satte kurs rakt på Gniesverd, i stället för att styra till Visby. Det hade gått månet år om, sedan en dylik händelse inträffat, och därför skyndade alla de hemma-
varande, män, qvinnor och barn, nyfiket ned till stranden.

Det största fartyget förde svensk flagga, det mindre, som var taget på släp, holländsk.

Naturligtvis undrade litet hvar hvad orsaken till denna sällsamma företeelse kunde vara. Var det större fartyget en sjöröfvare, som uppbringat det mindre? Troligtvis, eftersom det ej styrde kurs på staden.

Under det alla glammade om hvarandra, när-
made sig en undersätsig karl, som nyligen anländt

*) Båda namnen stafvade enligt en i landtmäterikontoret i Stockholm befintlig karta från 1646.

norr ifrån. Medan han stannade och uppmärksamt betraktade fartygen, var han föremål för de närvarandes närgångna blickar och ifriga hviskningar, ty att han var främling på platsen, det sågo alla.

Slutligen sade en gammal fiskare till en annan:

— Om ej mina ögon bedraga mig, så är det gamle Jakob från Visby.

— Fiskaren?

— Ja. Känner du honom?

— Nej, men jag har hört honom omtalas. I sin ungdom lär han hafva befarit många haf.

— Jo, det kan du vara säker på. Han har sett mera vatten och flere folkslag, än vi hört talas om. Men, om du känner honom, så gå fram och spörj hvarför han är här. Kanske att han är i förbund med sjöröfvaren der ute på...

Gniesverdsfiskaren afvaktade ej slutet på kamrattens tal, utan närmade sig gamle Jakob på omvägar. Jakob, som märkte detta, vände sig helt tvärt om och sade, i det ett småleende krusade hans läppar:

— Hvarför kryssar du så der, Eskil? Jag känner ingen motvind.

Förlägen gick nu Gniesverdsfiskaren fram till den frågande och sade, i det han stinnt såg honom i ögonen:

— Jag var ej säker på, att det var du, Jakob. Derfor ville jag först se dig på alla sidor och...

— Alldeles som man synar en kogg, innan man känner igen honom, afbröt Jakob skrattande. Men, fortfor han och blef i en hast allvarsam, vet du hvad det är för fartyg der ute?

— Nej, svarade Eskil. Jag har just tänkt att spörja dig om detsamma.

— Jag är lika klok som du, svarade Jakob kort och godt.

Länge skrufvade Eskil hit och dit, ty det föll sig litet svårt för honom, att så der burdus rycka fram sin närgångna fråga. Men då Jakob efter en stund gjorde min af att gå, tog han bladet från munnen och sporde:

— Vet du hvad alla här undra öfver?

— Nej, ljöd visbyfiskarens korta svar.

— Jo, öfver din härvaro.

Jakob betraktade Eskil en stund med blickar, i hvilka en tydlig förvåning lästes. Slutligen utbrast han med temligen skarp stämman:

— Har jag icke rättighet att gå och komma när jag vill, utan att obehöriga skola lägga sig deri?

Detta svar förbryllade till en början Eskil. Han fann sig likväl snart och sade:

— Vi se så litet af verlden här nere, att det ej är att undra på, om . . .

Jakob hade hört nog för att blidkas.

— Kom, så vill jag tala om för dig orsaken till min härvaro, sade han och drog Eskil bort från platsen, der allt mera folk började samlas. Samtalet mellan de båda fiskrarne varade länge. Härunder anförtrodde Jakob åt kamraten sin tillärnade resa till Kalmar, men förteg, enligt löfte, Mårten Offesons oro öfver dottrens framtid. Hans ängslan för sonens ovissa öde framhöll han emellertid.

— Jag känner väl den unge herrn, svarade Eskli, och skulle jag få spörja något om honom, så skall jag nog underrätta fadren derom.

— Antingen unge Harald är död eller lefvande, inföll Jakob.

— Var viss derpå, ljöd Eskils svar. Dock vill jag tro, att S:t Clemens*) bevarat honom.

— Amen, inföll Jakob andäktigt. Följer du med till Kalmar, såsom du nyss lofvade?

— Här har du min hand derpå, svarade Eskil och räckte trohjertadt sin grofva näfve åt Jakob.

— Godt. Du har alltid stått som en man vid dina ord, och du har godt att brås på, svarade visbyfiskaren och tryckte den erbjudna handen. Sedan ni väl fått se hvad de der fartygen ämna taga sig till, begifva vi oss af.

— Ja, det är jag med om.

Vid södra ändan af fiskläget var halta Richissas bostad belägen. Richissa var känd såsom en ond qvinna, den der aldrig kunde lefva i fred med sina grannar. Också hade Gniesverds innevånare många gånger försökt att få bort henne, men hon hade i många år trotsat allt hån och alla begabbande ord. Till slut ledsnade man vid att träta på den halta käringen och lemnade henne i fred. Men, hvart hon kom, gingo alla ur vägen för henne.

Under stojet och springet vid de båda okända fartygens ankomst var Richissa också med. Hon höll sig visligen på afstånd, men följde det oaktadt allt, som skedde, med den största uppmärksamhet.

Från det största af de båda fartygen, hvilka ankrat ett godt stycke från land, utsattes en båt, med hvilken färden styrdes rakt på fiskläget. Den lilla farkosten slungades som en boll af och an af de

*) S:t Clemens, till hvilkens ära kyrkan med samma namn i Visby blifvit uppförd, var de sjöfarandes skyddspatron.

fräsande vågorna, och följdes med den mest spända uppmärksamhet af folket på stranden.

— Han kommer ej hel i land, utbrast en ung fiskare och skuggade ögonen med handen.

— Säger du det, Nils, sporde en närstående gammal gumma. Det ser likväl ut att vara dugtigt folk i den.

— Hur dugtigt folket än är, så kan båten snart vända kölen i vädret, inföll en äldre sjöbuss. Jag har nog i mina da'r sett större båtar gå i qvaf.

— Förmodligen emedan du skött dem, invände gumman spetsigt, ty hon hade ett horn i sidan till den gamle bussen.

Detta meningsutbyte höll på att bli anledning till slagsmål emellan den gamle förfördelade sjömannen och Nils, som tog gummans parti. Under dessa tider, då råheten ammade näfrätten med dess förfärligaste scener, behöfdes det ej mer än ett enda ord för att mana fram knifven.

— Båten sjunker! ljöd i det samma ropet från mer än ett tiotal röster.

— Den, som ej skyr döden, han följe mig, skrek i detsamma fiskaren Jakob och ilade i sällskap med Eskil ned till vattenbrynet. Flere lydde deras uppmaning och de höllo just på att skjuta ut båten, då en stark stämma, öfverröstande det allt mera tilltagande sorlet, utropade:

— Nej, se på Richissa!

Allas ögon togos ögonblickligen från den sjunkande båten och vände sig till en liten farkost, som under starka årtag klöf de fräsande vågorna. En tystnad, så djup, som den kunde blifva under för handen varande omständigheter, uppstod.

— Duktig qvinna, mumlade Jakob för sig sjelf, men ändå så hörbart, att Nils kunde förnimma orden.

— Men ett riktigt troll, ifyllde den sist nämnde.

— Hvarför, sporde Jakob.

— Hon förhexar alla här i fiskläget, och om en flicka skall gifta sig, lägger hon alltid stål under dörrtröskeln.

Då Nils uttalade de sista orden, korsade sig Jakob och frammumlade några ord, dem ingen af de omkring stående kunde höra.

Richissa hade ett styft arbete innan hon kunde närma sig den i sjönöd stadda båten. Väl förnam hon hjertslitande rop sedan båten kantrat och de fyra män, som funnos deri, kraflat sig upp på kölen, men hon hade ej tid att se sig om, förrän hon var alldeles inpå de nödställde. De tre sjönko efter en kort strid med det våta elementet; den fjerde deremot, en ung gosse, höll sig med hela den spänstighet hans kropp var mächtig af, qvar på den kantrade båten.

Det var äfven fara för Richissa, att närma sig densamma, ty om hennes farkost råkat komma i kollision med den, skulle äfven den utan tvifvel kantrat.

Endast genom att använda de ytterligaste försigtighetsmått, lyckades det denne att komma så nära, att hon med anlitan af alla sina krafter förmådde kasta en stark lina åt gossen. Med förtviflans kraft grep denne tag i räddningsmedlet, band den säkert om lifvet och släppte sig ned i vattnet. Hans ungdomskraft segrade och snart hakade han sig fast i den räddande båtens akterstäf. Richissa, som ej sjelf tordes komma till hjälp, alldenstund hon ständigt måste gifva akt på, att ej sjöarne kullkastade äfven

hennes farkost, talade dock uppmuntrande till den stackars gossen, och höll derigenom hans mod uppe.

Liksom genom ett underverk, lyckades det slutligen den modiga qvinnan att vända båtens förstäf mot land och straxt derefter såg hon med glädje den i sjönöd stadde krafla sig upp i farkosten. Så snart han nått dess botten, sjönk han medvetslös ned.

Richissas vägstycke hade oroligt följts af de på stranden församlade. Det var visserligen ej mera än en karl förmådde uträtta, menade en stor del, men för en qvinna tedde det sig helt annorlunda, isynnerhet som denna qvinna var så allmänt afskydd och fruktad som Richissa. Och när hon slutligen nådde land, tog hon den sanslösa gossen på sina armar och öfverlemnade honom åt Jakob och Eskil, som före alla andra skyndat fram, då betraktades hon med helt andra blickar än tillförne. Richissa låtsade dock ej se det gillande, som kom henne till del, utan nedlade stillatigande sin börda på marken och skyndade hastigt derifrån, liksom hade hon varit rädd att besväras af folkets tacksägelse. En och annan försökte visserligen att medelst rop qvarhålla henne, men hon vinkade blott afvärjande med ena handen och försvann i riktning mot söder.

— Heliga Guds moder! utropade gamle Jakob vid den första blick han kastade på den medvetslöse gossen, det är ju Harald Offeson, ende sonen till den rike Mårten i Visby!

Alla de närvarande trängde sig omkring Jakob och Eskil, ty alla ville se ende sonen till den så allmänt kände och för sin godhet värderade köpmannen Mårten Offeson, och det var endast med möda, som de gamle fiskrarne kunde föra Harald in i den närmast belägna stugan och der egna honom nödig vård.

Det gick en god stund om innan Harald vaknade till medvetande. Hans stirrande blickar fästades än på Jakob och än på Eskil, utan att han kände igen den först nämnde, hvilken han dock så många gånger sett på fadrens kontor. Ögonen slöto sig dock åter under det en tung suck höjde bröstet.

— Hur går det nu med vår färd till Kalmar? sporde Eskil.

— Vi måste naturligtvis först öfverlemna sonen i den bekymrade fadrens händer, svarade Jakob. Sedan begifva vi oss ut på spaning efter sjöröfvarföljet.

4.

Ett par timmar före de båda fartygens ankomst till Gniesverds fiskläge, hade Johan Mallyns »Höder» inlupit i en vik straxt norr om Vestergarns holme.

Men, det var icke med friden som kaparfartyget kom. Det hade nemligen knappt hunnit ankra, förrän mecklenburgaren Diedrich Weller skyndade i land och började att i spetsen för halfva besättningen röfva och mörda i de kringliggande gårdarne. Härunder stötte han dock der och var på ihärdigt motstånd och några af hans folk hade redan stupat för gotländingarnes knifvar, då Johan Mallyn kom honom till bistånd.

Med den tidens ytterliga råhet fortgick derefter plundringen. Qvinnorna skändades först och mördades sedan; barnen spetsades och de män, som ej hunno fly undan, uppoffrades åt sjöröfrarnes raseri.

Under handgemänget hade Diedrich Weller erhållit ett svårt sår. Länge försökte han att hålla sig

upprätt, men slutligen dignade han stönande ned bredvid en sten, mot hvilken han lutade hufvudet. I denna ställning påträffades han af Johan Mallyn, hvilkens mordlust ökades allt mer och mer.

Då förvirringen hade nått sin höjdpunkt syntes plötsligt en lång, mager qvinnogestalt dyka upp tätt framför Johan Mallyn. Hennes ögon sköto blixtar af vrede och de knotiga fingrarne sträcktes fram liksom ville de strypa rövvaranföaren. Den eljest orädde Mallyn, tog mot sin vilja några steg tillbaka och stirrade på den plötsliga uppenbarelsen, som om den kommit direkt från andeverlden.

Äfven de plundrande sjömännen hajade tillbaka när de sågo det vilda uttrycket i den okända qvinnans anlete. Vidskepelsen förlamade för tillfället deras handlingar, och många, som redan gripit sitt rof, släppte i första förskräckelsen detsamma.

Sedan Richissa, ty det var hon, som plötsligt uppenbarat sig, några minuter skarpt fixerat Johan Mallyn och den ett par alnar ifrån honom af sina blesyrer pustande och jemrande Diedrich Weller, sade hon med en stämma, som lät, som hade den kommit rakt från underjorden:

— Förbannade varen I, som ej lemna det nyss födda vid lif. Måtte himmelens alla straff drabba eder!

Den plötsliga förvirring, som den oväntade uppenbarelsen alstrade, gjorde att qvinnan ännu en stund ostörd kunde fortsätta sin straffpredikan. Men allt eftersom tiden skred framåt och sjöröfrarne hunno sansa sig, lade sig också deras häpenhet.

Den första, som återfick sin sjelfbeherskning, var Johan Mallyn. Lik den tidens menniskor var han i själ och hjerta ytterst vidskeplig och trodde på allt

möjligt otyg, men beröringen med folk af olika åskådningssätt hade till en del småningom slipat bort ganska mycket af vantron och gjort att han vid närmare eftersinnande fann de många af de gamla sagorna både möjliga och löjliga.

Skakande af sig dessa vantrons fjettrar, trädde han slutligen fram till Richissa, såg henne bistert i ögonen och sporde:

— Hvem är du?

Till svar pekade qvinnan uppåt himmelen.

— Åhå, utbrast Mallyn och hånskrattade, du tror, att du skall . . .

— Rör henne inte, herre, skrek i det samma en af sjömännen. Hon är bestämdt en trollpacka!

— Hur modig Johan Mallyn än var, tog han åter ovilkorligt ett par steg tillbaka. Ordet trollpacka hade på honom en magisk verkan och han betraktade Richissa med oroliga blickar.

Den sluga qvinnan visste att draga fördel af den förskräckelse hennes titel uppväckte hos rövvaranförelsen. Med olycksbådande stämma utropade hon, under det hon ånyo sträckte händerna upp mot himmelen:

— Innan fyra solhvarf gått om, skola korparne hacka ditt kött.

Den fasa, som Johan Mallyn kände vid denna hemska förutsägelse, lemnade snart rum för en nästan vansinnig vrede. Skälvande i alla lemmar skrek han:

— Gripen denna qvinna! Hon skall åtminstone ej få den fröjden, att se huru korparne frossa af mitt kött!

— Bränn den hedniska hexan, nästan vrålade Diedrich Weller. Kasta henne i det der huset!

De vilda piraterna voro ej sena att hörsamma befallningen. Väl gjorde Richissa förtvifladt motstånd,

men hvad förmådde hennes svaga krafter emot sjömannens! Hur mycket hon än förbannade och stretade emot, drogs hon dock närmare det brinnande huset, der den förfärligaste död väntade henne. Men under dessa fasansfulla ögonblick kom likväl ej en den minsta bön öfver hennes läppar. Hennes blickar, i hvilka det härjande vansinnet stod att läsa, fasthängde vid Johan Mallyns ansigte och då hon blifvit framsläpad så långt, att den starka hettan tvang hennes bödlar att stanna, gaf hon till ett vildt skratt.

Den förfärliga scenen var snart slut. Då huset föll tillsammans öfver den förbrända Richissa, uppgåfvo de vilda sjöröfrarne ett infernaliskt tjut. De voro vana vid dylika uppträden.

Sedan allt det plundrade blifvit hopfördt och deladt mellan röfrarne förde hvar och en sin andel i säkerhet till »Höder», dit också Diedrich Weller bragtes. De sår han erhållit gjorde om intet hans plan att medfölja Mallyn till Visby. Denne medtog i stället fyra af sina mest bepröfvade sjöbussar, sedan han förut omklädt dem till krämarfolk. Sjelf påtog Mallyn den kostbaraste klädnad han egde. Under de fredliga drägterna hade både han och hans folk omsorgsfullt gömt behöfliga vapen.

Till Diedrich Weller, som högt klagade öfver, att han icke kunde följa med, sade Johan Mallyn tröstande:

— Var ej orolig. Jag kommer nog att en längre tid stanna qvar i staden, ty du skall veta, att jag derifrån ämnar hemta min brud, den fagreste tärnan i Visby.

— Men, om hon ej godvilligt följer dig, inföll mecklenburgaren.

— Vid alla helgon! utropade Mallyn och stam-pade i däcket, hvarifrån fick du denna tanke?

— Vet det ej, svarade Diedrich Weller likgiltigt. Men, säg mig uppriktigt, blir du så länge kvar i staden, att jag hinner tillfriskna?

— Ja, nog blir jag det, men hvarför denna fråga?

— Åh, jag känner ett par krämare, hvilkas tunga kistor jag bra gerna skulle vilja lätta, svarade Diedrich Weller, under det hans läppar drogo sig till ett hånleende.

— Ja, det finnes många sådana i den staden, bedyrade Johan Mallyn.

En stund derefter var han tillsammans med sina fyra män på väg till Visby.

Skenet från de brinnande husen syntes på långt afstånd. Utom detta medförde flyktingar till andra trakter underrättelsen om det oförmodade öfverfallet, och länge dröjde det icke, förrän befälhafvaren på det utanför Gniesverd liggande lejdeskeppet blef underkunnig om hvad som förefallit. Han fann genast, att det var den flyende sjöröfvaren, som, af hämnd öfver att den holländske bojorten gått honom ur händerna, på detta grymma sätt tagit ersättning. Sedan lejdeskeppets kapten därför vidtalat ett par skickliga lotsar, att längs stranden föra honom söderut, gjorde han, så fort han kunde, skepp och besättning i ordning till en öfverrumpling af »Höder».

Jakob och Eskil hade då redan fört Harald Offeson ifrån Gniesverd, i akt och mening att bringa gamle Offeson den glada öfverraskningen, att oförmodadt trycka sin ende son, den han fullt och fast ansåg för död, i sina armar. Under färden till Visby yttrade den gamle hederlige fiskaren många gånger högljudt sin glädje deröfver.

5.

Mårten Offeson hade bevistat messan i S:t Clemens kyrka och der anropat detta sjömännens helgon om skydd för sonen. Något lugnare till sinnes efter de ifriga bönera återvände han mot hemmet. I närheten af detta stannade han öfverraskad och satte båda händerna öfver ögonen för att kunna se bättre.

— Bedrager jag mig ej, mumlade han för sig sjelf, eller är det inte gamle Jakob, som kommer der! Han skulle ju vara på väg till Kalmar nu.

Det var också den gamle fiskaren, som närmande sig med raska steg. Då han kom inom hörhåll, skrek han:

— Skynda er hem, herre. En stor nyhet väntar er.

— Hvad är det för en nyhet? Hvarför är du ej på väg till Kalmar? Hvad har händt eftersom du så fort kommit tillbaka?

Dessa frågor gjorde Mårten Offeson så godt som i ett enda andetag.

— Om ni skyndar er hem, får ni genast svaret derpå, inföll Jakob och ilade undan mot sitt i närheten af bastionen vid Söderport belägna hem.

En besynnerlig, delvis glad aning, fick makt med gamle Offeson under det han tillryggalade det korta afståndet till sitt hem. Hvad kunde Jakob mena? Han hade sett så hemlighetsfull ut, att Mårten Offeson blifvit helt och hållet alternerad. Hade den underrättelse, som Jakob velat bringa, varit dålig, skulle han nog icke kommit på det sätt, han nu gjorde. Det måste således ej hafva varit något olycksbud.

Under tanken härpå hade Mårten Offeson hunnit hem, öppnade varsamt och liksom fruktande gårdsporten och trädde in. Han hade ej tagit ut många steg, förrän hans sköna dotter Margaretha kom springande emot honom.

— Har du varit i S:t Clemens, fader? sporde hon.

— Ja, men hvad är på färde, eftersom du...?

— Och du har anropat skyddshelgonet? afbröt den vackra köpmansdottren, utan att låtsas sig höra fadrens fråga.

— Ja, det har jag. Men, ännu en gång, hvad...

För andra gången blefvo hans ord afbrutna af Margaretha.

— Du dröjer för länge, fader, sade den unga flickan ifrigt. Kom nu.

Och utan att fadren gjorde min af att sätta sig till motstånd, fördes han af dottren upp i huset. Han hade nätt och jemt hunnit tillryggalägga halfva nedre förstugan, då Harald med öppna armar störtade emot honom.

Den plötsliga åsynen af den såsom förlorad ansedde sonen kom gamle Offeson att vackla och några minuter stödjade sig mot väggen för att ej falla. Den från ett sidorum framskyndande Henrik Spahn tog emot honom bakifrån.

Du... du... du lefver då! stammade Mårten Offeson, och hans röst darrade märkbart af den inre rörelse, som besjälade honom. Du är då inte död!

— Kom in far, så vill jag berätta er allt, inföll Harald och grep fadrens ena hand. Här är ej rätta platsen.

Innan Mårten Offeson följde sonen, kastade han en förstulen blick, först på dottren och sedan på Henrik Spahn, hvilka dragit sig åt sidan för att bevittna åter-

seendet. I denna blick låg en hel värld af bekymmer och ånger och då han märkte hur trofast de unga betraktade hvarandra, anade han att svåra sorger inom kort skulle hemsöka hans lugna hem . . . så framt Johan Mallyn hölle ord och komme för att kräfva löftets uppfyllelse. Hade han vetat hvad han några timmar derefter fick kunskap om, skulle han ej kunnat så gladt fira sonens oförmodade återkomst som han nu gjorde.

Både Jakob och Eskil hade blifvit hemtade till Offesons boning. Sedan den först nämnde slutat sin lifliga skildring af Haralds räddning, utropade Mårten:

— Du måste föra hit denna qvinna, Jakob. Hon har räddat min son, och till döddagar skall hon i frid och lugn tillbringa sin lefnad.

Tidigt morgonen derefter började hopar af skrikande och svärjande människor strömma in genom Söderport, och inom kort visste hela staden om det nidingsdåd, som blifvit begånget af sjöröfrarne. En allmän jäsning uppstod och alla voro ense om, att föröfvaren af illdådet ej kunde vara någon annan, än den af lejdeskeppet jagade sjöröfvaren. Gatorna och torgen vimlade af fullt beväpnade borgare och svenner, som höllo skarp utkik, ty det kunde lätt inträffa, att de djerfva sjömännen hade något ondt anslag mot staden i beredskap. Tiden var så uppfylld af oro, att den aldra största försigtighet måste iakttagas, så framt ej någon olycka skulle inträffa. Borgrarne och köpmännen kommo för den skull öfverens om, att turvis bevaka portarne och murarne.

Solen sken så vackert på eftermiddagen och bestrålade de höga murarne, de hvita kyrkorna och klostren och de höga trappformiga gaflarne. Just då hon

började luta mot sin nedgång och strålarne blefvo längre, syntes fem karlar komma ridande söder ifrån. Jakob och Eskil befunno sig vid bastionen vester om Söderport när tåget närmade sig honom.

Framkommen dit begärde den, som red i spetsen, och som var klädd som en rik köpman, att få slippa in med sitt följe.

— Hvem är du, och hvarifrån kommer du? sporde befälhafvaren vid porten.

— Jag heter Johan Mallyn och är köpman i Kalmar, samt kommer hit för att gifta mig med Mårten Offesons dotter, ljöd det temligen högdragna svaret.

— Gifta sig med Offesons dotter, muhlade en gammal borgare, som väl kände till Henrik Spahns och Margarethas kärlek. Då kommer du allt bra sent, kan jag helsa dig med.

— Nå, öppnen I ej! skrek Johan Mallyn och hans obändiga vikingalynne hade nära gjort att han förgått sig. Skicken ned till Mårten Offeson och hören efter om jag är en lögnare, eller om jag talar sanning.

Den tvärsäkerhet, med hvilken den förklädde sjöröfvaren talade om den af hela Visby kände och vördade Offeson, gjorde ett tvärt slut på öfverläggningen vid porten. Den öppnades genast och sjöröfvaren Johan Mallyn drog stolt in i staden med sitt folk.

— Visa mig till edert förnämsta herberge, sade han i befallande ton till en småborgare. Som det börjar lida mot qvällen, vill jag ej i afton besvåra Offeson.

En stund efter det Mallyn lemnat Söderport och då folkmassan derstädes höll på att skingras, kommo Jakob och Eskil dit.

— Hvad hette nykomlingarne? sporde Jakob den ene af vaktkarlarne.

— Namnet på den, som tycktes vara herre, har jag glömt, svarade karlen, men jag kommer ihåg att han sade sig vara från Kalmar och att han skulle äkta Mårten Offessons dotter.

Gamle Jakob hoppade till.

— Hörde du rätt? sporde han allvarligt.

— Ja, nog hörde jag det, ty jag stod icke många alnar ifrån främlingen.

Jakob yttrade ej ett ord vidare om denna sak. Sedan han stämt möte med Eskil morgonen derpå vid den förut nämnda bastionen, skyndade han så fort han kunde till Mårten Offesons bostad.

6.

Mårten Offesons bestörtning, då Jakob med andan i halsen berättade om Johan Mallyns ankomst, låter knappt beskrifva sig. Glädjen öfver sonens hemkomst var nu med ens grumlad och mer än en gång förbannade han den stund, då han var nog svag att gifva den döende kalmarköpmannen det ödesdigra löftet. Han skulle med glädje velat gifva mycket af sina egodelar till den, som kunnat göra det om intet.

I denna sin nöd lät han tidigt på morgonen kalla sin bigtfader, den sluge pater Anastasius, för att af honom inhemta de råd, som nu voro dyrbarast. Han fick vänta länge, ty patern var upptagen. Men slutligen kom han, grubblande som alltid.

Sedan de första öfliga helsningarne voro undan-gjorda, sade patern, under det han forskande betraktade köpmannen:

— Hvilken svår synd tynger ditt samvete, min son, eftersom du så tidigt låtit kalla mig?

— Jag vet mig ej åtminstone med uppsåt hafva begått någon så stor synd, att den påkallat eder närvaro så tidigt, vördade fader, svarade Mårten Offeson. Nej, det är om en helt annan sak, en rent verldslig, jag vill tala med eder.

— Tala då, bjöd pater och föll pustande ned i en stol. Jag hör dig. Hvad begär du af mig?

— Ett råd, vördade fader.

— Ett råd, upprepade pater Anastasius och såg ut som ett lefvande frågetecken på samma gång som en tydlig misräkning stod att läsa i hans små sluga ögon.

Sedan Mårten Offeson en stund mätt golfvet med stora steg, stannade han framför pater, redogjorde för det löfte han gifvit den döende Mallyn och slutade sålunda:

— Nu är sonen hitkommen för att fordra uppfyllelsen af löftet. I veten dock, vördade fader, att Margaretha, som är så god och from en qvinna kan vara, älskar den unge Henrik Spahn. Äfven jag önskar att få honom till . . .

— Min son, afbröt pater Anastasius och hans röst lät hotande, ett vid dödsbädden afgifvet löfte är så heligt och bindande, att endast den helige fadren i Rom kan lösa dig derifrån.

Mårten Offeson suckade djupt.

— Det drager allt om en lång tid, innan detta kan ske, sade han slutligen.

— Visserligen, svarade pater. Det är ej närmaste vägen härifrån och till Rom.

Efter en stunds begrundande sade Mårten Offeson, med tanken fästad på de misstankar, som gamle Jakob

ej så långt förut uttalat, angående Mallynska familjens mindre hederliga vandel:

— Men, vördade fader, om nu den person, som fått mitt löfte, gjort sig skyldig till brott, och om sonen skulle gå i hans fotspår . . .

— Ja, då blir det en tvistig fråga, ifylde pater Anastasius och tog på sig en viktig min. Jag skulle tro, att kyrkan ensam, utan påfvens hörande, hade rättighet att medgifva ett dylikt löftes brytande.

Mårten Offeson suckade djupt, och i dessa ögonblick önskade han af hela sitt hjerta, att gamle Jakobs aning måtte blifva en verklighet.

Pater Anastasius, som med sin skarpa blick genast insåg, att här föreläge ett ypperligt tillfälle att rikta kyrkan, ty utan stora gåfvor skulle Offeson naturligtvis ej få köpa sig fri från sitt löfte, kunde med möda tygla sin glädje. För att ej förråda sig, steg han upp, gick ett par hvarf omkring rummet och stannade slutligen vid ett af de fönster, som vette åt gatan. Han hade ej stått der många minuter, förrän han utropade:

— Hvad är det för en förnäm herre, som kommer der? Måste vara en främling, eftersom jag ej förut sett honom.

Mårten Offeson skyndade fram till fönstret, men ryggade halft förskräckt tillbaka då han såg utåt. Hans läppar uttalade endast dessa ord:

— Det är han.

— Johan Mallyn? inföll pater Anastasius i frågande ton.

Mårten Offeson gaf medelst en nick sitt ja tillkänna.

Följd af sina fyra män, hvilka mellan sig buro ett vackert arbetadt skrin med skänker uti, samt omsvärmad af en mängd gapande sysslolöst folk, fram-

skred den i en präktig skrud klädde sjöröfvaren långsamt och med förnäm hållning. Denna långsamhet i gången var med vilje så afpassad, på det att menigheten skulle tillräckligt länge beundra honom. Framkommen till Offesons port, skickade han en af sitt folk in i huset, för att på store herrars öfliga sätt anmäla sin ankomst.

— Bed din herre vara välkommen, svarade Mårten Offeson och rynkade lätt ögonbrynen, under det svassande tal, som Mallyn lärt sitt bud. Den förklädde sjöröfvaren märkte de ogillande blickar han fick och aflägsnade sig skyndsamt, under det han mellan tänderna frammumlade några svordomar.

— Kom, vördade fader, sade Offeson. Vi vilja tillsammans mottaga honom.

— Ja, svarade patern och höjde på axlarne, det lyster mig verkligen att se, om han är lika högmodig i sitt uppträdande inom- som utomhus.

Samtidigt med att Offeson och Anastasius stego in i gästbudssalen på nedre bottnen, knarrade den stora porten på sina gångjern och Johan Mallyn steg med sitt följe rakt in i huset.

7.

Med lika stolt hållning, som på gatan, trädde Johan Mallyn in i salen med sitt följe. Vid åsynen af pater Anastasius, som fixerade honom med sina skarpaste blickar, syntes han brydd för några sekunder. Hans naturliga framfusighet tog dock genast ut sin

rätt, och han yttrade, under det han kastade en harm-
sen och försmädlig blick på munken:

— Jag hade väntat mig att få se ett fagert
qvinnoansigte, i stället för en munks hårda drag.

— *Det är ej alltid man får sin vilje fram,*
svarade pater Anastasius, som redan fattat en stark
motvilja till Mallyn.

Denne låtsade ej höra munkens med skarp röst
uttalade mening, utan vände sig i stället till Mårten
Offeson:

— Jag har nu kommit hit för att fordra upp-
fyllelsen af edert löfte, sade han rent ut. Jag har till
och med fört med mig brölloppsskänkerna.

Vid dessa ord gaf han ett tecken åt sjömännen
att öppna skrinet. Vid åsynen af det guld och de
juveler, som glänste fram, kände pater Anastasius lik-
som ett styng i hjertat och tanken på, att de ej
skulle tillhöra hans kyrka, började gräma honom. En
helt annan känsla besjälade Mårten Offeson. Han
kunde ej frigöra sig från en obehaglig aning och tanken
på att alla dessa klenoder möjligtvis kunde vara röfvade,
pinade honom på det högsta. Ord fattades honom i
dessa ögonblick.

Då Johan Mallyn såg det pinsamma intryck, som
hans uppträdande gjorde på den blifvande svärfadren,
förändrade han sitt tonfall och antog en mindre stolt
hållning. Sedan han derefter befallt sina män, att
lemna rummet, gick han fram till Offeson, fattade
hans ena hand och sade, utan att fästa sig vid munkens
närvaro:

— Jag brinner af längtan, att få träffa min
brud, den sköna Margaretha. Är hon kanske ej hemma?

Det var nära att Mårten Offeson sagt en osan-
ning. Gerna skulle han velat förebära att dottren ej

vore hemma, men hans sanningskärlek tvang honom att tåga. Detta kunde emellertid ej pater Anastasius.

— Du verdens barn, utbrast han med hotande stämma och pekade på skrinet, menar du dig kunna köpa en ärbär kvinnas kärlek med dina lumpna skatter.

Detta inpass hade Mårten Offeson ej väntat sig. Han ville i förstone hindra munken från att fortsätta, men denne, som märkte detta, gjorde en afvärande rörelse med handen, och fortfor:

— Du kommer hit och fordrar i pockande ton att en ärlig fader skall kasta sin ärbära dotter i dina armar och det utan att ens veta huruvida du . . .

— Tig, munk! röt Johan Mallyn och handen for till svärdfästet. Den drägt du bär skall annars ej kunna hindra mig från, att . . .

Äfven Mallyns ursinniga tal blef afbrutet derigenom, att dörren häftigt rycktes upp och Henrik Spahn skyndade in, följd af Margaretha.

När Mallyn blef henne varse, utropade han med vild häftighet:

— Der är ju min brud, och midt för din näsa, hycklande munk, skall jag taga henne!

Då han ville störta fram till Margaretha, som förskräckt smugit sig intill den älskade, hejdades han af Henriks framsträckta svärd.

Johan Mallyn studsade tillbaka.

— Hvad vill detta säga? skrek han och vände sig till den bleke och darrande Mårten Offeson. Är det så du håller ett heligt löfte, gamle man? Men, fortfor han, under det hans anlete blossade af vrede, jag skall visa er, att Johan Mallyn är man för att sjelf taga sin brud.

Med dessa ord störtade han emot Henrik Spahn. När deras klingor första gången korsades, uppgaf

Margaretha ett anskri. Detta hade dock knappt hunnit bortdö, förrän ett rop höjdes från dörren:

— Sjøröfvaren! Der står sjøröfvaren!

Samtidigt rusade Harald Offeson fram och pekade på Mallyn, under det han fortfor:

— Jag skulle känna igen honom, om han stode bland tusentals menniskor. Det var han som anföll den holländske bojort, på hvilken jag var, och mördade hela besättningen. Då lejdeskeppet, som nu ligger vid Gniesverd, kom i närheten, måste han fly, och...

Haralds ord afbrötos här af Mallyn, som äntligen hunnit sansa sig från den häftiga förskräckelsen:

— Du ljuger, pojke! Hvem är du?

— Det är min son, svarade nu Mårten Offeson och trädde fram. Han var ombord på bojorten.

— Och denna hittade jag sedan sjøröfrarne flytt, fortfor Harald och höll upp knifven.

Johan Mallyn igenkände den och bleknade.

— Det står J. M. på skaftet, yttrade nu pater Anastasius, som tagit knifven ifrån Harald. Alltså skulle du, min son, fortfor han, vänd till Mårten Offeson, hafva gifvit din rena dotter åt en usel sjøröfvare. Och dessa skatter, dem han bringat hit såsom bröllopsgåfva, männe de ej äro besudlade med fredliga krämares blod!

Ute på gården hade under tiden den folkmassa, som följt Mallyn, tillväxt. Bullret der uppe trängde ned och hvar och en frågade sig oroligt hvad det hade att betyda. Orsaken blef snart känd och förorsakade en hetsig rörelse hos menigheten. Många af flyktingarne söderifrån voro också med och en af dem ropade till slut öfverljuddt:

— Låtom oss gå upp och se efter om det ej

är sjöröfvaren, som brännt våra hem och mördat våra barn!

Ett ursinnigt rop följde på denna uppmaning och massan satte sig oförtöfvadt i rörelse mot ingången.

Det var ingen behaglig ställning som Johan Mallyn nu innehade. Ej heller såg han till någon af sitt folk, utan hvart han vände sina ögon, endast hotfulla blickar. Ett beslut måste han dock fatta, såvida han ej ville sönderslitas af den nedanförlarmande folkmassan. En kraftig och snabb handling var det enda räddningsmedel han egde. Men, för att kunna handla energiskt, måste han hafva sina män vid sin sida. Vid den gälla hvissling han frambragte, skyndade också hans män, hvilka afkastat sig köpmansdrägterna, med dragna svärd fram och ställde sig omkring honom.

Men de kommo icke ensamma genom dörren. Bakom dem inträngde några af flyktingarne med Jakob och Eskil i spetsen.

— Der står sjöröfvaren! Der står han, som lät bränna våra hem och mörda våra barn! skreko flyktingarne, under det knifvar och klubbor höjdes. Gifven honom den lön, han rättvist förtjenat!

I detta ögonblick steg pater Anastasius fram i midten af rummet och höjde upp krucifixet under det han ropade så högt han förmådde:

— Om I låten denne niding, som under förklädnad djerft inträngt i vår stad och i detta hus, undkomma med lifvet, så skola vi aldrig få fred på hafvet, eller på våra kuster... och...

— Der har du för niding, eländige munk! skrek Johan Mallyn, innan pater Anastasius hann tala till punkt, och rände sin långa värja i hans bröst.

Villervallan blef nu förfärlig. Mårten Offeson

sökte att komma till sin dotter, som medvetlös hvilade i Henriks armar; unge Harald sprang hit och dit och visste ej hvart han skulle taga vägen. Henrik, som gerna velat pröfva en dust med sjöröfvaren, hade allt att göra, för att rädda Margaretha, så att hon ej skulle falla i Mallyns händer. De enda, som satte sig till motvärn, voro Jakob och Eskil. Deras strid blef dock ej långvarig, ty Eskil föll snart och Jakob trängdes mot sin vilja åt sidan.

Johan Mallyns djerfva uppträdande kom den förut stortalande menigheten att vika undan. Denna minutliga slapphet räddade sjöröfrarne. Som en lavin störtade de fram med sin anförare i spetsen och hade snart uppnått Strandgatan. Efter dem kom likväl den böljande och tjutande folkmassan, ej olik ett af stormen upprördt haf och jagten började åt Söderport till.

Vakten vid porten hade visserligen förnummit att det icke stod rätt till i staden och äfven hört larmet af de annalkande skarorna, men den gjorde sig likväl ej så brådtom med att närmare undersöka förhållandet. Följden häraf blef, att den helt och hållet öfverrumplades. Dess befälhafvare stacks ned och under den förvirring, som härigenom uppstod, öppnade de flyende hastigt porten och skyndade ut. Då vakten äntligen genom de förföljande skarorna fick underrättelse om hvilken dumhet den begått, när den lät sig öfverrumplas, var deras ifver för sent påtänkt.

Johan Mallyn och hans folk skyndade undan och de snopna stadsborna måste overksamma åse deras flykt.

Munkarnes raseri öfver pater Anastasii död låter ej beskrifva sig. Hoptals lupo de genom gatorna och

predikade skrikande ett formligt korståg emot de flyende sjöröfrarne. Mot qvällen hade de, tack vare sin ifver, uträttat så mycket, att ett hundratal borgare, väl beväpnade, tågade ut genom Söderport. De anfördes af Henrik Spahn, som glödde af begär öfver att för Mårten Offesons räkning hämnas Mallyns öfverfall på den holländske bojorten, och hans djerfva uppträdande i hjertat af den ännu rika och stolta hansestaden Visby.

8.

»Höders» besättning hade insöft sig i fullkomlig säkerhet, och hängifvit sig åt alla de utsväfningar, som råa och tygellösa menniskor pläga öfva. Man drack öerhördt och då ruset var som högst, ammade det kif, tråtor och ibland slagsmål. Det fordrades därför Diedrich Wellers hela kraft och anseende för att hålla de orolige i styr. De värsta skickade han mot natten i land för att plundra hvad som ej medhunnits. Tre af dem återkommo. Men, i hvilket tillstånd! Nästan halfdöda af trötthet och misshandel, berättade de, att de påträffat en hop fiskare och bönder, hvilka med sådant raseri anfallit dem, att endast dessa tre med nätt nöd kunde rädda sig undan döden. De öfrige voro förlorade.

— Detta kräfver en blodig hämnd, mumlade Diedrich Weller. Bara jag blir så pass frisk, att jag sjelf kan anföra, så vill jag utkräfva den.

Men, hur mycket styrmannen än försökte att i bågaren dränka samvetsqvalen öfver de illdåd han

föröfvat, lyckades detta ej. Mörka vålnader uppstego hotande ur djupet och sträckte sina våta armar mot sjöröfvaresnäckan, liksom ville de neddraga densamma i den graf dess besättning bäddat åt de olycklige. Hemska rop skallade natten igenom i Diedrich Wellers öron och gaf honom ingen ro. Sedan han länge kastat sig af och an på bädden utan att kunna sluta ögonen till sömn, lät han mot morgonen föra sig upp på däck, i tanke att de friska vindarne skulle kunna bortjaga de ohyggliga drömbilder, som marterade honom. Han kände sig också lugnare, då han såg det fria stjernbeströdda himlahvalfvet öfver sig och hörde böljornas plaskande mot snäckans sidor. Framför honom låg den gotländska kusten öde och tyst; icke det minsta ljud förrådde tillvaron af någon lefvande varelse. Den tiden var annars inne, då de idoga fiskrarne borde skynda ut till sitt mödosamma arbete. Diedrich visste nog hvarför hanen ej mera gol i de fattiga men förut så lyckliga hemmen.

Plötsligt skärpte han sin hörsel. Förnam han ej ett tilltagande buller norrut längs stranden? Han tillkallade genast vaktkarlen och sporde honom om han hört detsamma. Svaret blef jakande.

Länge behöfde han också ej vänta, förrän han fick upplösning på hvad bullret hade att betyda. Dånnet af hästhofvar trängde mer och mer tydligt fram till hans lyssnande öron, hvarjemte höga rop afbröto den fordna tystnaden.

— Jag tycker mig igenkänna Johan Mallyns röst, sade han förskräckt för sig sjelf. Skulle han möjligtvis . . .

Innan han talat till punkt höjdes ännu längre norrut mera ihållande och starka rop; de blandade sig med de första och innan Diedrich Weller hann

reda sina tankar, hade en strid utspunnit sig på stranden midt för sjöröfvarsnäckan.

— Fort ut med båten! skrek styrmannen, och det dröjde ej många minuter, förrän en dylik ilade mot land för att upphemta de på stranden kämpande sjöröfrarne.

Visbyborna hade efter stora ansträngningar äntligen upphunnit flyktingarne och anfölo dem på Henriks uppmaning, med yttersta raseri. Johan Mallyn och hans folk försvarade sig dock med hjeltmod, och som de dels voro bättre beväpnade, dels mera öfvade i vapnens handterande, kunde de en god stund hålla motståndarne ifrån sig. Under striden drogo de sig långsamt ned mot stranden, i den förhoppningen, att »Höders» besättning skulle uppmärksamma deras farliga belägenhet. Detta hade också, såsom vi veta, inträffat.

Då Johan Mallyn slutligen kastade sig i vattnet, för att simmande uppnå den till undsättning framilande båten, var han ensam. Sina fyra deltagare i den vågsamma visbyfärden hade han måst lemna efter sig.

Ehuru sårad befallde han genast vid ankomsten till fartyget att allt skulle göras klart till strid. Han ville nemligen i sitt raseri ytterligare göra en landstigning för att hämnas det nederlag och den skymf han lidit.

Förberedelserna till landstigningen gjordes med feberaktig ifver och öfverallt var Johan Mallyn tillstädes för att påskynda arbetet.

— Jag vill falla öfver dem, innan de hinna vända om, skrek han och stampade i däck. Kommen också ihåg, att intet lif får skonas. Våra fallna kamrater fordra, att vi hämnas dem.

Hur gerna Diedrich Weller nu önskat ett samtal

med Mallyn, för att få veta hur det gått till i Visby, måste han dock tygla sin nyfikenhet till längre fram. Så mycket såg han dock, och detta grämde honom storligen, att visbykrämarnes fyllda kistor nu skulle raka hans näsa förbi.

— Men, tänkte han, bättre lycka nästa gång. Om jag återkommer frisk till Kalmar, skall jag skaffa mig en egen snäcka och . . .

Ett varningsrop från utkiken kom både honom och Johan Mallyn att vända sina spanande blickar utåt hafvet. Och hvad fingo de se der?

Fram om en udde svängde ett stort fartyg och styrde kurs rakt på »Höder». Mallyn igenkände genast det lejdeskepp, som ryckt holländaren ur hans våld, och han beslöt att rädda sig genom en hastig flykt. Men, innan han fick upp ankaret var lejdeskeppet så nära, att flykten var omöjlig.

Äntring var den tidens lösen mellan fiender på sjön. Befälhafvaren på lejdeskeppet lade sig utan någon uppmaning till sjöröfrarne att gifva sig, bredvid »Höder», och hans till strid klargjorda besättning rusade oförtöfvadt ombord på sjöröfvaesnäckan.

Samtidigt sköto också ett par båtar ut från land, och när den förbittrade striden på »Höders» däck börjat, hunno de fram. Henrik Spahn och gamle Jakob, följda af ett tiotal beslutsamme män, klättrade vigt upp i »Höders» förstam och föllo sjöröfrarne modigt i ryggen.

Vid första sammandrabbningen hade Diedrich Weller fått banesåret. När Johan Mallyn såg detta, samlade han sitt folk i midten af fartyget och beredde sig att falla, kämpande till det yttersta.

Anfallet bakifrån omintetgjorde till en del hans plan. Med raseri i hjertat såg han flere af sina män

gifva sig på nåd och onåd, och då han igenkände sin rival, Henrik Spahn, rusade han emot honom, under det han röt:

— Då ej den sköna Margaretha blef min brud, skall hon ej heller blifva din!

Med dessa ord höjde han det väldiga slagsvärdet och hade ej Henrik vikit så hastigt åt sidan, skulle han varit förlorad. Han återvann dock genast sin fattning och upptog enviget med Mallyn. Detta blef ej långvarigt, ty Mallyn förifrade sig och föll med klufvet hufvud tungt till däck. Med hans fall upphörde striden. Återstoden af »Höders» besättning gaf sig på nåd och onåd. Den blef också genast förd till Visby och der afrättad.

Johan Mallyn hade varit en af Östersjöns mest fruktade sjöröfvare. Hans fall helsades derfor af alla fredliga seglare med stor fröjd. I glädjen deröfver tillstälde Mårten Offeson ett par dagars lustbarheter och skänkte derunder till den kyrka, pater Anastasius tillhört, alla de dyrbarheter, som Mallyn ämnat gifva Margaretha till bröllopsskänk.

Innan julen kom vigdes Henrik Spahn och Margaretha i S:t Clemens kyrka, och ett mera storartadt bröllop hade Visby innevånare ej på länge sett. Många slägter efter hvarandra talade också både med afsky och glädje om Johan Mallyns ryktbara giljarefärd till Visby.

e
r

t
e
n
f
d
-
f
d

t
t
r
r
s
a

t
t
l

Till salu i alla boklådor:
Catharina Månsdotter. Historisk roman af *Wilhelmina.* Två
 delar. Pris 6 kr.

Då detta arbete första gången utkom, emottogs detsamma af allmänheten med mycken välvilja. Dertill torde samverkande hafva bidragit, icke allenast författarinnans väl utförda skildring af den tid och de historiska förhållanden hon förelagt sig att i romantiserad form framställa för sina läsare, utan äfven, och detta kanske icke minst, den poetiska uppfattning folkandan sjelf skapat sig om denna otroliga, och dock historiskt verkliga företeelse, af en norrländsk soldatdotters upphöjande till drottning på Sveriges tron. — Det förhållandet, att Catharina Månsdotter uppsteg till denna plats, den högsta en qvinna kan nå, icke genom intriger eller politiska kabaler utan genom sin ovanliga skönhet, men isynnerhet genom sin upphöjda hjertats renhet och godhet, hvarigenom hon blef icke endast den olycklige Erik XIV:s gemål, utan äfven hans *goda engel*, (onda hade han, som vi veta, många) berättigar äfven till en sådan uppfattning. Det var antagligen dessa sistnämnde hennes egenskaper, som gjorde att den eljest, enligt krönikorna ganska lätt sinnige Erik XIV, så innerligt fästade sig vid Catharina Månsdotter, att hon sedermera blef uteslutande föremålet för hans kärlek; den enda till hvilken den misstänksamme regenten hade verkligt förtroende och till hvilken han alltid flydde undan sina lidelsers stormar och de politiska bekymmer och faror, som så ofta omhvärfde honom. Catharina Månsdotter var antagligen äfven en, om ock medelbar orsak till Erik XIV:s störtande, ty konungens bröder och den högre adeln ansågo sig i hög grad kränkta genom detta giftermål; men icke heller detta kunde rubba det kärleksfulla förhållandet mellan de kungliga makarne.